

COMPETITION IN THE FUEL MARKET MYTH OR REALITY

Copyright © 2022 The Author/s

Peer review method: Double-Blind

Accepted: September 20, 2022

Published: October 05, 2022

Original scientific article

DOI suffix: 10.36962/NEC17022022-23

Lasha Mgeladze,

PHD in economics

Assistant-Professor

Technical University of Georgia

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4608-7255>

E-mail: lmgeladze@gmail.com

Cell: (+995) 577229889

ABSTRACT

The paper concerns the current situation in the Georgian fuel market. The situation in the relevant market over the last ten years has been analyzed. Studies and Monitoring documents and studies conducted by relevant market regulatory bodies are reviewed. The trends are highlighted, what results can be brought by the actions taken in the direction of establishing a competitive environment; The steps taken by the state institutions are outlined and evaluated in relation to increasing the effectiveness of competitive conditions in the relevant market; Conclusions and recommendations have been formed as a result of processing the obtained information, the analysis of the researches carried out by the state institutions regarding the market and the mutual summation of the identifies trends; How coordinated the state apparatus is in the direction of improving the competitive environment; How effective are the steps taken, how precisely the conducted studies reflect the reality; and recommendations are offered, both, specifically in the direction of improving competition in the fuel market, as well as institutional or functional improvement of competitive environment.

In order to make the perception of the situation more clearly visible, the market of the state procurement of fuel is reviewed and analyzed in relation to the general picture obtained.

Finally, the conclusion, together with the recommendations, states that the competition on the fuel market is more of a myth than a reality, as a number of issues are still unclear and need to be clarified.

Key words - Competition, fuel market, state regulation, concentration, State procurement, Consolidated tender.

References:

1. Order #81 of the Chairman of the National Competition Agency of Georgia dated July 14, 2001, (in Georgian);

2. Order N04/7 of the Chairman of the National Competition Agency of Georgia dated January 17, 2018(in Georgian);

3. Fuel Market Monitoring 2019 Interim Report, (in Georgian);

4. Fuel Market Monitoring 2020 Interim Report, (in Georgian);

5. Fuel Market Monitoring 2021 Interim Report, (in Georgian);

6. Fuel Market Monitoring 2022 Interim Report, (in Georgian);

7. Cisana Sekhniashvili, History of Economy, Publishing House "Pirveli Stamba", Tbilisi, 2000. Volume I, 364 p. (in georgian)

8. Slava Fetelava, Theory of Competition and Antimonopoly Regulation in Georgia, Publishing House, "Loi", Tbilisi, 2007. 276 p. (in georgian)

9. Guram Jolia, Education and Employment in the

Digital Environment, Publishing House “Technical University”, 2021. 370 p. (in georgian)

10. Irakli Jangavadze, Fundamentals of Innovative Economics, “ publishing house Universal”, 365 p. (in georgian)

11. Lasha Mgeladze, Challenges of competition policy and ways to improve it, publishing house “World of Lawyers”, Tbilisi 2020, 276 p. (in georgian)

12. <https://gnca.gov.ge/media/press-releases/269>

13. https://gulf.ge/ge/fuel_prices?page=10

14. https://www.sgp.ge/ge/price?start_date=2003-01-07&end_date=2012-01-12

15. http://www.lukoil.ge/index.php?m=328&date_from=1.1.2012&date_to=17.04.2019

16. <https://my.wissol.ge/public/fuelprices>

17. <https://bm.ge/ka/article/sawvavze-aqcizuri-gadasaxadi-gaizarda/8483>

18. <https://www.statista.com/statistics/262858/change-in-opeac-crude-oil-prices-since-1960/>

19. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/92/monetaruli-statistika>

20. <http://www.lari.ge/index.php?do=currency/chart&code=USD>

21. <https://imedinews.ge/ge/ekonomika/88948/bakhtadze-puris-pasis-zrdaze-mivmartav-shesabamis->

organoeb-sheistsavlon-situatsia

22. <https://bm.ge/ka/article/saqartvelos-damokidebuleba-rusul-xorbalze-100-mde-gaizarda-/62762>

23. <https://1tv.ge/news/irakli-leqvinadze-mskhvil-kompaniebs-sawvavis-fasis-shemcirebis-resursi-hqondat/>

24. <https://gnca.gov.ge/media/press-releases/271>

25. <https://www.interpressnews.ge/ka/article/726170-irakli-leqvinaze-sektembershi-sakartveloshi-sacvavis-pasis-shemcirebaa-mosalodneli/>

26. <https://www.palitravideo.ge/yvela-video/akhali-ambebi/53475-irakli-gharibashvili-dainterestad-ratom-ar-khdeba-satsvavis-fasebis-kontroli-saqarthveloshi.html>

27. <https://www.radiotavisupleba.ge/a/sacvavis-fasebi/26822044.html>

28. <https://bm.ge/ka/article/sawvavze-aqcizuri-gadasaxadi-gaizarda/8483>

29. <https://tenders.procurement.gov.ge/public/?lang=ge>

30. <https://gnca.gov.ge/media/press-releases/269>

31. <https://tenders.procurement.gov.ge/public/library/files.php?mode=app&file=633900&code=1387488310>

კონკურენცია სანავთის ბაზარზე, მითი თუ რეალობა

ლაშა მგელაძე,

ეკონომიკის დოქტორი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის

ასისტენტი-პროფესორი

ელ. ფოსტა: lmgeladze@gmail.com

ტელ: (+995) 577229889

აბსტრაქტი

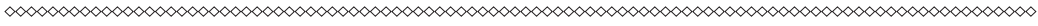
ნაშრომი შეეხება საქართველოს სანავთის ბაზარზე არსებულ მდგომარეობას. გაანალიზებულია შესაბამის ბაზარზე ბოლო ათი წლის მანძილზე არსებული მდგომარეობა. მიმოხილულია ბაზრის შესაბამისი მაკონტროლებელი დაწესებულებების მიერ ჩატარებული კვლევები, მონიტორინგის დოკუმენტები. გამოკვეთილია ტენდენციები, თუ რა შედეგების მომტანი შეიძლება იყოს კონკურენტული გარემოს დამკვიდრების მიმართულებით განხორცილებული ქმედებები; ასახულია სახელმწიფოს მიერ/სახელმწიფო დაწესებულებების მიერ გადადგმული ნაბიჯები და შეფასებულია შესაბამის ბაზარზე კონკურენტული მდგომარეობის ეფექტიანობის გაზრდასთან მიმართებაში; მოპოვებული ინფორმაციის დამუშავების, შესაბამისი სახელმწიფო ინსტიტუტების მიერ ბაზარზე განხორცილებული კვლევების ანალიზისა და გამოკვეთილი ტენდენციების ურთიერთ შეჯამების შედეგად ჩამოყალიბებულია დასკვნები და რეკომენდაციები, რამდენად კოორდინირებულად მოქმედებს სახელმწიფო აპარატი კონკურენტული გარემოს სრულყოფის მიმართულებით, რამდენად ეფექტიანია გადადგმული ნაბიჯები, რამდენად სრულყოფილად ასახავს რეალობას განხორცილებული კვლევები და შემოთავაზებულია რეკომენდაციები როგორც კონკრეტულად - სანავთის ბაზარზე კონკურენციის სრულყოფის ისე კონკურენციის კონტროლის ინსტიტუციური თუ ფუნქციური სრულყოფის მიმართულებით.

იმისათვის, რომ შექმნილი ვითარების აღქმა უფრო მკაფიო და თვალსაჩინო ყოფილიყო, მიმოხილულია სანვავის სახელმწიფო შესყიდვების ბაზარი და გაანალიზებულია სანვავის ბაზარზე არსებულ, მიღებულ ზოგად სურათთან მიმართებაში.

ბოლოს დასკვნაში, რეკომენდაციებთან ერთად ნათქვამია, რომ კონკურენცია სანვავის ბაზარზე უფრო მითია ვიდრე რეალობა, რადგან მთელი რიგი საკითხებისა ჯერ კიდევ ბუნდოვანი და დასაზუსტებელია.

საკვანძო სიტყვები - კონკურენცია, სანვავის ბაზარი, სახელმწიფო რეგულირება, კონცენტრაცია, სახელმწიფო შესყიდვები, კონსოლიდირებული ტენდერი.

შესავალი

ქვეყნის განვითარების ხარისხი, მისი სწრაფად განვითარების ტემპი, ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოსა და სახელმწიფოს მიერ სწორი პოლიტიკის შემუშავებასა და მის ეფექტიან აღსრულებაზე გავლენას არის, ძირითადი მიმართულებები, საკითხები, პროდუქტები, რომელიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარების დონესა და მისი სწრაფად ზრდის ხარისხზე.

ერთ-ერთი ძირითადი პროდუქტი, რომლის ფასი მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ქვეყნის ეკონომიკაზე არის სანვავი. სანვავის ფასი ჯაჭვური რეაქციით მოქმედებს როგორც ეკონომიკაზე, ისე პროდუქტის ფასზე ქვეყანაში. შესაბამისად, სანვავთან დაკავშირებული საკითხები დიდი განხილვის და მსჯელობის საგანი ხდება ქვეყანაში. აგერ უკვე ბოლო 20 წელია აღნიშნულ საკითხს აქტუალობა არ დაუკარგავს. სანვავის ფასი, როგორც პოლიტიკური განხილვის/დაპირისპირების, ისე ეკონომისტებისა თუ სხვადასხვა სპეციალობების მქონე ადამიანების კვლევის საგანია. ხშირად ისმის სხვადასხვა ტიპის ბრალდებები, როგორც პოლიტიკურ ქრილში, ისე საკითხისადმი მიდგომის (წამოჭრილი პრობლემის აღმოფხვრისათვის გადადგმული ნაბიჯების) არაეფექტიანობის კუთხით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე გადაწყვეტილებით განვიხილოთ სანვავის ბაზარზე არსებული მდგომარეობა - შევაფასოთ ბაზარზე ჩატარებული ესა თუ ის კვლევა, ბაზარზე კონკურენციის გაზრდისთვის (კონკურენტული ფასის არსებობისთვის) გადადგმული ნაბიჯების ეფექტიანობა, წარმოვადგინოთ სურათი (ჩვენი გადასახედიდან რეალური სურათი), რა მდგომარეობაა ბაზარზე ბოლო 20 წლის მანძილზე და შევიშუშაოთ სიტუაციის გაუმჯობესების რეკომენდაციები.

აქვე გვინდა აღვნიშნოთ, რომ ჩვენ არ გავაჩნია საკმარისი რესურსი და გავლენა იმისთვის, რომ თავად მოვახდინოთ ბაზრის სრულფასოვანი კვლევა. ამიტომ, ჩვენს მიერ ჩატარებულ კვლევასთან, მო-

პოვებულ ინფორმაციასთან ერთად განვიხილავთ შესაბამისი ორგანოების მიერ უკვე გაკეთებულ კვლევებსა თუ გადადგმულ ნაბიჯებს; მოვახდენთ მათ შეჯამებას და ბაზარზე არსებული ტენდენციების (გადადგმული ნაბიჯების ეფექტიანობის) იდენტიფიცირებას.

ამასთან, ნაშრომში მოყვანილია მაგალითები და არგუმენტები სხვადასხვა საჯარო დანერგვებებისა და თანამდებობის პირების გადანყვებილებისა თუ ქმედებების შესახებ, რამაც შეძლება გააჩინოს განცდა, რომ ნაშრომი პოლიტიკურ ხასიათს უფრო ატარებს ვიდრე მეცნიერულს, თუმცა ეს არ იქნება რეალობასთან ახლოს. არაერთხელ გვითქვამს და ეხლაც აღვნიშნავთ, რომ ეკონომიკური კანონების მოქმედება იცვლის სახეს, მაშინ როცა საქმე გვაქ სახელმწიფოებთან, გეოპოლიტიკასთან. ანუ, მაშინ როდესაც დედამიწის ტერიტორია დაიყო სხვადასხვა ქვეყნების საზღვრებად უკვე მოვექცით პოლიტიკურ ეკონომიკაში (წარმართველი გახდა პოლიტიკური ეკონომიკა), სადაც ეკონომიკური კანონების ეფექტიანად მოქმედება დამოკიდებულია სახელმწიფოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე. სახელმწიფო, ჩინოვნიკი თავისი გადაწყვეტილებებით, ქმედებებით ან უწყობს ხელს ეკონომიკური კანონების თავისუფლად მოქმედებას და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას ან აფერხებს წინსვლას. მაგალითად, ეკონომიკური ისტორიის საგნის შესწავლის ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულება სწორედ სახელმწიფოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების (მისი ეკონომიკური პოლიტიკის) ისტორიულ, ეკონომიკურ კონტექსტში დანახვა და გააზრებაა [7, გვ.6-7] რადგან ეკონომიკა პირდაპირ კავშირშია როგორც სახელმწიფო გადაწყვეტილებების ეფექტიანად აღსრულებასთან ისე სოციალურ-ეკონომიკურ პროგრესთან. მმართველის გადაწყვეტილებები, როგორც ქვეყანაში და გენიალური გადაწყვეტილება ცარუნ და იყოს ის, უმეტეს შემთხვევაში განიშლია კრახისთვის, სათანადო ეკონომიკური საფუძვლის გარეშე და პირიქით, მმართველის სწორი გადაწყვეტი-

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

ლებების (სტიმულების გარეშე) გარეშევერ იქმნება ეფექტიანი ეკონომიკური მდგომარეობა/საფუძველად. შესაბამისად, გვინდა არ გვინდა (ჟღერს თუ არა მეცნიერულად) საკითხის მეცნიერული კვლევისას აუცილებელია, მათ შორის, ყურადღება მივაქციოთ როგორც საკვლევი სფეროს მარეგულირებელ ნაწილს ისე სფეროსთან მიმართებაში მიღებულ სახელმწიფო გადანყვეტილებებსა თუ სხვადასხვა ჩინოვნიკების განცხადებებს, ქმედებებს, პოლიტიკას. ეს ქმედებები, პოლიტიკა, გადანყვეტილებები, პირდაპირპროპორციულად ახდენს გავლენას ამა თუ იმ სფეროს მდგომარეობაზე. შესაბამისად, ამ კომპონენტის გაუთვალისწინებლობა კვლევებში, ინვესტორ რეალური მიზეზებისგან (მდგომარეობის გამომწვევი რეალური მიზეზებისგან) აცდენას, ასევე ზრდის კვლევის შედეგების და რეკომენდაციების რეალობისგან აცდენის ალბათობას.

მაშ ასე:

სანვაჰის ბაზარი

როგორც ზემოთაღნიშნულ სანვაჰის ფასი მუდმივი განხილვის და მსჯელობის თემა გახლდათ, განსაკუთრებით 2003-2012 წლებში ამ პერიოდში სანვაჰის ფასი (პრემიუმსა და რეგულარზე) 1.65-2.40 [13] ლარის ფარგლებში მერყეობდა რაც დიდ უკმაყოფილებას იწვევდა საზოგადოებაში.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ბაზარზე პრობლემის იდენტიფიცირებისა და მისი აღმოფხვრის მიზნით პრემიერ მინისტრის დავალებით ბაზრის შესაბამისმა მარეგულირებელმა ორგანომ - საქართველოს კონკურენციის ეროვნულმა სააგენტომ¹ დაიწყო შესაბამისი ბაზრის მოკვლევა - 2014 წლის 12 ნოემბერს (კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის #14 ბრძანება). მოკვლევა შეეხებოდა საავტომობილო სანვაჰის (ბენზინი, დიზელი) ბაზარზე კონკურენციის კანონის შესაძლო დარღვევის ფაქტის გამოვლენას (კანონის მე-7 მუხლის - შემზღვეველი ხელშეკრულებები/გადანყვეტილებები შესაძლო დარღვევასთან დაკავშირებით). კვლევა დასრულდა 2015 წლის 14 ივლისს. [1]

აქ აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ პრობლემის მიზეზის ძებნისას, სახელმწიფოს მხრიდან, პირველ რიგში, დასმული იქნა კითხვა, სანვაჰზე არსებული მაღალი ფასი ბაზარზე მოქმედი კომპანიების ბრალი ხომ არ არის - ანუ სახელმწიფომ პრობლემის ძიება ჯერ თავის ქმედებებთან (მის მიერ შემუშავებულ მარეგულირებელი სისტემის ეფექტიანობის

კვლევის კუთხით) მიმართებაში კი არ დაიწყო, არამედ ჩათვალა, რომ ის სწორად იქცევა და თუ პრობლემა ბაზარზე, ეს პირველ რიგში ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების ბრალი შეიძლება იყოს (ჩვენთვის ცნობილი არ არის სახელმწიფოს ხელმძღვანელის/შესაბამისი თანამდებობის პირის არცერთი მიმართვა, მონოდება, დავალება შესაბამისი საჯარო დანესებულების მიმართ, რომ მოეხდინა/მოეხდინათ მარეგულირებელი კანონმდებლობის/შესაბამისი ნორმატიული ბაზისა და რეგულაციების კრიტიკული ანალიზი პრობლემების იდენტიფიცირების მიზნით. მართალია ბაზრის კვლევა თავის თავში საკანონმდებლო/მარეგულირებელი ბაზის კვლევასაც ითვალისწინებს, მაგრამ კვლევის დოკუმენტში იგი მხოლოდ არსებული/მარეგულირებელი ნორმატიული ბაზის მიმოხილვით ხასიათს ატარებს).

უნდა აღინიშნოს, რომ შესაბამისი მაკონტროლებელი ორგანოს მიერ გატარებული იქნა უმძიმესი სამუშაო, რათა დადგენილიყო იკვეთებოდა თუ არა ბაზარზე კონკურენციის დარღვევის ფაქტი. როგორც კვლევიდან ჩანს არ არსებობდა პირდაპირი მტკიცებულებები კონკურენციის შესახებ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის (კონკურენციის შემზღვეველი შეთანხმებები/გადანყვეტილებები) დარღვევასთან დაკავშირებით. კონკურენციის სააგენტოს მოუხდა ირიბი გზით წასვლა, რისთვისაც განახორციელა 2004-2012 წლების პერიოდის ყოველწლიური ანალიზი.

საბოლოოდ დადგინდა, რომ ბაზარზე არსებობდა კონკურენციის დარღვევის ფაქტები. კერძოდ: „...2008-2012 წლებში დიზელისა და ბენზინის სასაქონლო ბაზარზე ადგილი აქვს „კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“, „ბ“, და „გ“ ქვეპუნქტების დარღვევას. ეს ქმედება ეხება, არსებითად, ოლიგოპოლიური სტრუქტურის მქონე სასაქონლო ბაზრის წევრებს მათთან პარტნიორულ ურთიერთობაში მყოფ ეკონომიკურ აგენტებს და შესაბამის ბაზარზე ფრენშაიზინგის ხელშეკრულებით მოქმედ ეკონომიკურ აგენტებს“ [1, გვ. 179] - აღნიშნულია კვლევაში. ბაზარზე მოქმედი კომპანიები ჯამში 54 მლნ-მდე ლარით დაჯარიმდნენ. ჯარიმის ოდენობა 3 მლნ-მდე შემცირდა განმეორებითი კვლევის შედეგად [2].

აქვე გვინდა ყურადღება გავამახვილოთ შემდეგ გარემოებებზე:

1 2014 წელს კონკურენციის მაკონტროლებელ ორგანოს ერქვა კონკურენციის სააგენტო მისი სახელი შეიცვალა 2020 წელს და დაერქვა საქართველოს კონკურენციის ეროვნული სააგენტო

1. ნიშანდობლივია, მიუხედავად იმისა, რომ შესაბამისი დასკვნა 2015 წლის ივლისში დაიდო პროცესი გაგრძელდა დროში; ეკონომიკურმა აგენტებმა გაასაჩივრეს სასამართლოს შესაბამის ინსტანციებში კონკურენციის სააგენტოს გადაწყვეტილება. პროცესი დასრულდა 2018 წელს მას შედეგ რაც კონკურენციის ეროვნულმა სააგენტომ, სასამართლოს დავალებით, მეორედ განახორციელა ბაზრის მოკვლევა (10.05.2018).

როგორც აღვნიშნეთ კვლევისა და აღსრულების პროცესი გაიჭიმა დროში (ჯამში 4 წელი დასჭირდა საკითხის დასრულებას). შესაბამისად, ამ პერიოდში, არ იქნა აღსრულებული კონკურენციის სააგენტოს მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები (რეკომენდაციების ეფექტიანობის საკითხზე აქ არ შევჩერდებით). აღნიშნული კი მკვეთრად აზიანებს/აზიანებდა ბაზარზე არსებულ კონკურენტულ მდგომარეობას და არაეფექტიანს ხდის/ხდიდა შესაბამისი ორგანოს საქმიანობას. ბაზარზე კონკურენციის დარღვევის ფაქტის გამოვლენისა და ბაზარზე კონკურენტული მდგომარეობის გაუმჯობესების პროცესს თუ წლები სჭირდება დასაზუსტებელია, რატომ იხარჯება რესურსი (დრო, ენერჯია, საბიუჯეტო სახსრები და ა.შ.) დამკვიდრებული პროცედურისთვის. ეს ხომ ერთის მხრივ აფერხებს სისტემის ეფექტიანად მუშაობას და მეორეს მხრივ ზრდის წნეხს (ბიუროკრატიულ წნეხს) კერძო ბიზნესზე - ბაზარზე მოქმედი შესაბამისი ეკონომიკური აგენტები სამი/ოთხი წელი იყვნენ „გაუგებრობაში“, საბოლოო გადაწყვეტილების მოლოდინში, რაც რა თქმა უნდა ნეგატიურად აისახება ბაზრის განვითარებაზე, მის საინვესტიციო მიმზიდველობასა სექტორში ეკონომიკური აგენტების შესვლის სტიმულზე.

2. ის რაც კონკურენციის სააგენტოს კვლევაშია ასახული - წლითი წლობით კონცენტრაციის ზრდა ბაზარზე და გარკვეული მომწოდებლების პროდუქციის იმპორტში და რეალიზაციაში ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის დაკავება. ასევე, ბაზარზე არასწორი კონკურენტული ქმედებები შეუიარაღებელი თვალთვალ ნათელი იყო. უბრალოდ დასამტკიცებლად იყო რთული და შესაბამის ორგანოს ათწლიანი პერიოდის კვლევა დასჭირდა რომ დარღვევა დაემტკიცებინა. რთულად დასამტკიცებელი რომ იყო ეს იქიდანაც ჩანს, რომ სასამართლომ არასაკმარისად მიიჩნია მტკიცე-

ბულებები და განმეორებით შესწავლის მიზნით/ გადახედვისთვის დაუბრუნა კონკურენციის მაკოორდინირებელ უწყებას თავისი კვლევა.

3. ცხადია ისიც, რომ შესაბამისი ეკონომიკური აგენტები აღნიშნულ ბაზარზე დომინირებულ მდგომარეობას სახელმწიფო ლობის გარეშე ვერ დაიკავებდნენ. აღნიშნულზე მითითება კვლევაშიც არის გაკეთებული. კერძოდ: „2008-2011 წლებში მოქმედი იმპორტიორი კომპანიებისაგან მიღებული ახსნა-განმარტებებიდან იკვეთება, რომ 2009-2011 წლებში ადგილი ჰქონდა სხვადასხვა სახის, აქტიურად ხელოვნურ ზემოქმედებას ბაზარზე, რაც გამოიხატება იმპორტის განხორციელების შეზღუდვაში. ამასთან, იკვეთება ცალკეული გარემოებაც, რომელიც სცილდება საქართველოს ფარგლებს და ისეთი გარემოებაც, რაც შეიძლება ითქვას, უკავშირდება არასაბაზრო ინსტიტუტების გამოყენებასა და ჩართვას იმ საკითხებში, რაც მათ კომპეტენციას სცილდება. თუმცა საგნობრივი ან დოკუმენტური სახის ინფორმაცია, რომელიც დაკავშირებულია სხვადასხვა ინსტიტუტების მონაწილეობასთან სასაქონლო ბაზრის ხელოვნური ბარიერების შექმნაში, სააგენტოში არ არის წარმოდგენილი, ახსნა-განმარტების გარდა (ასევე, საკუთრივ სააგენტოს მიერ სხვადასხვა უწყებებიდან გამოთხოვილი ინფორმაციისა)“ [1, გვ. 93-94].¹

ზემოაღნიშნულზე მეტყველებს ასევე, კვლევაში ასახული ანალიზი წლების მიხედვით. ბაზრის კონცენტრაციის მკვეთრად ზრდის ფაქტები (ასევე, ბაზარზე კონკურენციის დარღვევის ფაქტების არსებობის შესახებ საფუძვლიანი ეჭვი), რომელიც, ძირითადად 2007-2009 წლიდან იწყება და პიკს 2011-2012 წლებში აღწევს.

გამოთქმული მოსაზრებას ამყარებს შემდეგი გარემოებაც. 2006 წელს ბაზარზე ჩნდება კომპანია, შპს „სოკარ ჯორჯია პეტროლიუმი“, რომელიც მალევე 1-2 წელიწადში იკავებს ბაზრის საკმაოდ დიდი სეგმენტს. კომპანიის წილი ბენზინისა და დიზელის საერთო იმპორტში შეადგენს: 2006წ. - 0,65% (4.6 მლნ. ლარის ღირებულების 4,9 ათასი ტონა), 2007წ. - 24,86% (208,5 მლნ ლარის ღირებულების 178,7 ათასი ტონა), 2008წ. - 47,66% (465,3 მლნ. ლარის ღირებულების 359,5 ათასი ტონა). ასევე აღნიშნული კომპანია შემდგომში ხდება სანჯავის იმპორტის აღმოსავლეთ მიმართულებიდან „ექსკლუზიური-პარტნიორული ტიპის კომპანია“

1 საპირწონედ შეიძლება გაჩნდეს კითხვა, რომ შესაძლებელია, ბაზარზე არასაბაზრო ინსტიტუტების ჩართვის შესახებ ინფორმაცია ქონდეს კვლევის განმარტებულ უწყებას. ინფორმაცია იყოს კონფიდენციალური ხასიათის და არ ასაჯაროებდეს მას, მაგრამ ფაქტია, რომ კვლევის დოკუმენტში პირდაპირ არის ნათქვამი, რომ დოკუმენტური მასალა ამ ფაქტის შესახებ კონკურენციის ეროვნულ სააგენტოში წარდგენილი არ არის.

(შპს „სოკარ ჯორჯია პეტროლიუმის“ გარეშე სხვა იმპორტიორ კომპანიებს აღარ შეუძლიათ აღმოსავლეთის მინოდების წერტილებიდან სანავის შემოტანა) [1, გვ. 82-83 და 92].

არასაბაზრო ინსტიტუტების პროცესზე გავლენაზე მეტყველებს ასევე კვლევაში ასახული და შემდგომ ბაზრის მონიტორინგის 20019, 2020 და 2021 წლების დოკუმენტებში დაფიქსირებული ფაქტები [3, 4, 5] კვლევის მიხედვით, 212 წლის შემდეგ, მას შემდეგ რაც მოხდა ხელისუფლების ცვლილება 2013 წელსვე გაიზარდა სანავის ბაზარზე მოქმედ ეკონომიკურ აგენტთა რაოდენობა - „განახლდა პოტენციური ეკონომიკური აგენტების მიერ საქონლის იმპორტი და შეექმნათ საქონლის შექმნის შესაძლებლობა“; „ამჟამად 2013 წლამდე გაჩერებული 107 ავტოგასამართი სადგური“ [1, გვ.153].

აღნიშნული ფაქტი კიდევ ერთი დასტურია ჩვენს მიერ არაერთხელ გამოთქმული/დანერილი მოსაზრებისა, რომ უმეტეს შემთხვევებში არასაბაზრო ინსტიტუტების პროცესში ჩართვის გამო (სახელმწიფოს/ჩინოვნიკების მხრიდან ლობიზმის ან არასწორი პოლიტიკის გატარების გამო) ხდება ბაზარზე კონკურენციის პირობების დარღვევა (ეკონომიკური კანონების არასრულფასოვნად მოქმედება) - ამა თუ იმ კომპანიის მიერ დომინანტური მდგომარეობის მიღწევა (ჩვენს შემთხვევაში ბაზრის საკმაოდ დიდი მოცულობის დაკავება), თუ ამ მდგომარეობის ბოროტად გამოყენება. შემდგომ კი სხელმწიფო ცდილობს თავისი არასწორი ქმედების ცუდი შედეგი კერძო კომპანიებს გადააბრალოს; და ამ გადაბრალების ყველაზე კარგი ინსტრუმენტი კი, როგორც წესი, სახელმწიფოს ხელში არსებული შესაბამისი სფეროს მარეგულირებელი დანესებულებებია. რა მოხდა ამ კონკრეტულ შემთხვევაში? როგორც ანგარიშიდან ირკვევა „სოკარ ჯორჯია პეტროლიუმმა“ არასაბაზრო ინსტიტუტების დახმარებით, სახელმწიფო ჩინოვნიკებისა თუ ინსტიტუტების ლობიზმის შედეგად, მიაღწია ბაზარზე იმ მდგომარეობას, რასაც მიაღწია (აღნიშნულს ვერ შევინააღმდეგებოდა, წინააღმდეგ შემთხვევაში უბრალოდ „დაძირავდნენ“/არ შემოუშვებდნენ ბაზარზე, ხსენებული ჩინოვნიკები/არასაბაზრო ინსტიტუტები და სხვა კომპანიას გაუხსნიდნენ გზას დომინირებისაკენ) და შემდგომ დაჯარიმდა არასწორი კონკურენტული ქმედების გამო (იმავე სისტემისგან, რომელიც მას დომინანტად გადაქცევაში ეხმარებოდა). ბევრი მკვლევარი ამ ფაქტს

უბრალოდ არ გაითვალისწინებს და მხოლოდ მეცნიერული/ეკონომიკური ფაქტორებით დაინყებს პრობლემის არსის კვლევას. მსგავს მიდგომებს კი როგორც წესი არასწორ დასკვნებამდე/რეკომენდაციებამდე მივყავართ.

ზემოაღნიშნული არგუმენტის საპირსონედ შეიძლება ითქვას, რომ იმ პერიოდში, 2004-2012 წლებში, არ არსებობდა კონკურენციის მარეგულირებელი სათანადო კანონი¹, კონკურენციის შესაბამისი, მაკოორდინირებელი ინსტიტუტი არ იყო აღჭურვილი სათანადო უფლებამოსილებებით და ეს იყო მიზეზი იმისა რომ კომპანიები და არასაბაზრო ინსტიტუტები თავისუფლად მოქმედებდნენ - არღვევდნენ კონკურენციას. ამ არგუმენტის პასუხად შეიძლება ითქვას: 1. არასაბაზრო ინსტიტუტებს არც მაშინ 2004-20012 წლებში არ ჰქონდათ უფლება გადაეჭარბებინათ თავის უფლებამოსილებას და ჩარეულიყვნენ ბაზარზე კერძო კომპანიების თამაშში, გამოეყენებინათ თავიანთი ძალაუფლება „ბოროტად“ და შერჩევითი გზით ხელი შეეწყობა ბაზარზე რომელიმე კომპანიისთვის გაძლიერებაში. 2. ის, რომ კონკურენციის მარეგულირებელი სათანადო კანონმდებლობა არ არსებობდა და ამიტომ ხდებოდა დარღვევები არგუმენტმოკლებულია, რადგან თავისუფალ ბაზარზე, (თუ ამ ბაზარზე ხელისუფლები ჩარევები არ ხდება შესაბამისი არასაბაზრო ინსტიტუტების მხრიდან), ძალიან რთულია, ფაქტობრივად შეუძლებელია, ასეთ მოკლე დროში (2 წელიწადში, 2006-2008 წწ.) მოიპოვო და დიდხანს შეინარჩუნო „დომინანტური“ მდგომარეობა (ბაზრის მსხვილი წილი) მითუმეტეს იმ ფონზე, როცა „ბოროტად იყენებ“ შენ მდგომარეობას - მსოფლიოში არსებული თავისუფალი კაპიტალი ამის საშუალებას არ მოგცემს (თუ რატომ მოხდება ასე, ამ საკითხზე საუბარი ცდება ჩვენი ნაშრომის თემას და მეტყურადღებას აქ აღარ გავამახვილებთ). ასევე, დასაზუსტებელია, თუ იმ პერიოდში შესაბამისი ნორმატიული ბაზა არ არსებობდა, რატომ ვედავებით კომპანიას კონკურენტული ქმედების დარღვევაზე იმ პერიოდიდან გამომდინარე, როცა მარეგულირებელი ნორმატიული ბაზა არ არსებობდა - „დაესიზმრებოდა“ კომპანიას რომ კანონს არღვევდა“?. მითუმეტეს, იმ ფონზე, როცა შემდგომ, ბაზრის მონიტორინგის დოკუმენტებში აღვნიშნავთ, რომ სიტუაცია გამოსწორდა და კითხვასაც არ ვსვამთ (შესაბამისი ორგანო არ სვავს) „დასჯილმა“ კომპანიებმა განაგრძეს თუ არა შეთანხმებული ქმედება.²

1 ნორმატიული აქტი/კანონი არსებობდა მაგრამ ის, ფაქტობრივად, სრულად დაცლილი იყო კონკურენციის რეგულირების თანამედროვე სტანდარტებით განსაზღვრული რეგულაციებისგან
2 ამ საკითხზე ქვემოთ უფრო დანვრილებით ვისაუბრებთ.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ შემდეგ კვლევებში, ბაზრის მონიტორინგის ანგარიშებში (2012 წლის მერე პერიოდის მონიტორინგის დოკუმენტებში) კრიზისების ახსნა ხდება ეკონომიკური ხასიათის ანალიზით (ძირითადად ბაზარზე არსებული ფასებისა და მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობაზე დაკვირვებით და ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსის გამოთვლის საშუალებით), სადაც გარე ფაქტორები/არასაბაზრო ინსტიტუტების ზეგავლენა პროცესზე (კორუფცია, ლობირება, სპეციალური შეღავათების მინიჭება და ა.შ.) არ არის გათვალისწინებული/ასახული. ამას ადასტურებს ისიც, რომ სანამ საკითხში გარკვევის პოლიტიკური ნება არ გაჩნდა¹ კვლევის პროცესი არ დაწყებულა (პოლიტიკური ნების გაჩენის შემთხვევაში კი ყოველგვარი ზედმეტი ანალიზის გარეშე იყო/არის შესაძლებელი ბაზარზე ეკონომიკური კანონების ეფექტიანად ამოქმედება და კონკურენტული მდგომარეობის გაუმჯობესება, რაც თავის მხრივ აგვარებს პრობლემას). არასაბაზრო ინსტიტუტები გამოყენებული უნდა იყოს ბაზრის ზედმეტი ბიუროკრატიული ბარიერების გან/რეგულირებისაგან გათავისუფლებისა და მიმზიდველი ეკონომიკური გარემოს შესაქმნელად და არა ეკონომიკური წინსვლის შეფერხებისათვის - რეგულირების მექანიზმის ზემოქმედებად გამკაცრებისთვის.

4. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ჩნდება კითხვა, რა უშლიდა/უშლის ხელს ხელისუფალს ზედმეტი კვლევის გარეშე განახორციელოს ბაზარზე კონკურენტული პირობების გაუმჯობესების ღონისძიებები (გამოიძიოს ლობირებს თუ არა ბაზარზე მოთამაშე კომპანიას/კომპანიების ჯგუფს სახელწიფოს მხრიდან ვინმე; შექმნას ბაზარზე შესვლის, გასვლისა და ოპერირების უფრო მიმზიდველი პირობები; შექმნას გარანტიები ბაზარზე მოთამაშე კომპანიებისათვის, რომ არაკანონიერად მათ ბიზნესს ვერ შეეხება ვერავინ; გასწიოს გაცნობითი/„პროპაგანდისტული“ საქმიანობა საერ-

თაშორისო მასშტაბით ბაზარზე არსებულ მიმზიდველ პირობებთან დაკავშირებით და ა.შ.). რატომ უნდა სჭირდებოდეს ზედმეტი რესურსის ხარჯვა საკითხს², რომელიც არსებითი კვლევის გარეშე ცხადია. გასაგებია, რომ კვლევისა და მტკიცებულებების გარეშე ვერ დაადანაშაულებ კომპანიას კონკურენტის დარღვევაში, მაგრამ ჩვენს მიერ ზემოთ ჩამოთვლილი ღონისძიებების გატარებას (რომელიც ბაზარზე ჯანსაღი ეკონომიკური და კონკურენტული მდგომარეობის დამყარებისკენ არის მიმართული, რაც არაჯანსაღ სიტუაციას კვლევებისა და სანქციების გარეშე გამოასწორებს) ხომ არ სჭირდება კვლევა და მტკიცებულებების არსებობა. უბრალოდ პოლიტიკური ნებაა საჭირო იმისათვის, რომ სექტორში/ბაზარზე შექმნა უფრო მიმზიდველი საინვესტიციო და ეკონომიკური გარემო. როგორც კი გაჩნდა პოლიტიკური ნება, დაიწყო ბაზრის მოკვლევა. პოლიტიკური ნების არსებობის შემთხვევაში ბაზარზე ისეთი მექანიზმები დაინერგებოდა, არა რეგულირების გამკაცრების, არამედ ბაზრის განვითარების სტიმულების შექმნისა და ბარიერების მოხსნის მხრივ, რომ ზედმეტი კვლევისა და სანქციების გარეშე გამოსწორდებოდა სიტუაცია სექტორში.

ზემოაღნიშნულს დაემატა ისიც, რომ 2017 წლის პირველი იანვრიდან სანავაზვზე აქციზის ფასი, მარკების მიხედვით, ორჯერ და მეტჯერ გაიზარდა [28]. ხელისუფალი, რომელიც ავალებს კონკურენტის შესაბამის მაკოორდინირებელ უწყებას ბაზრის კვლევას, პროცესის დასრულებამდე (სასამართლოს საბოლოო დასკვნის გამოცხადებამდე. პროცესი 2018 წელს დასრულდა), მითუმეტეს იმ ფონზე როცა კონკურენტის შესაბამის მარეგულირებელ უწყებას კვლევის მიხედვით დადასტურებული აქვს ბაზარზე კონკურენტის დარღვევის ფაქტები ბაზრის მოთამაშეების მხრიდან, უარგუმენტოდ (ჩვენთვის აქციზის ზრდის არგუმენტირებული საჭიროების შესახებ რაიმე ტიპის კვლევა ან განცხადება

1 2012 წელს მოხდა ხელისფლების ცვლილება არჩევნების გზით და კვლევა 2014 წელს სწორედ ახალმა ხელისუფლებამ დაუკვეთა. შესაბამისად, ჩვენი აზრით, წინა ხელისფლების პერიოდის/საქმიანობის კვლევაში, ფსიქოლოგიურად თუ ბიუროკრატიული წნეხის თვალსაზრისით, მკვლევარი ჩინოვნიკები (მონიტორინგის განმხორციელებელი დაწესებულება) უფრო თავისუფალი იყო (თავისუფლად, ფსიქოლოგიური თუ ფიზიკური შეზღუდვის გარეშე კვლევის ალბათობა უფრო მაღალი იყო). ჩვენი აზრით, ამას ადასტურებს ისიც, რომ შესაბამისი მარეგულირებელი ორგანოს მიერ სანავაზვის ბაზრის კვლევის მიზნით განხორციელებულ კვლევებში/ბაზრის მონიტორინგის დოკუმენტებში (საქართველოს კონკურენტის ეროვნული სააგენტოს 2019, 2020, 2021 წლების მონიტორინგის დოკუმენტებში) არასაბაზრო ინსტიტუტების ხსენებაც კი აღარ არის არც დადებით და არც უარყოფით კონტექსტში და ნათქვამია, რომ ბაზარზე სიტუაცია კონკურენტულია მიუხედავად იმისა, რომ ფასი სანავაზვზე არ დაცემულა, უფრო მეტიც, შემდგომ პერიოდში, სანავაზვის ფასი მკვეთრად გაიზარდა.

2 ჯერ გააძლიერო კონკურენტის მაკოორდინირებელი უწყების ფუნქციები და მერე დაავალო შეინახვოს ბაზარზე არის თუ არა კონკურენტის დარღვევის ფაქტები (გაზარდო საბიუჯეტო რესურსების ხარჯვა) მაშინ როცა შეგიძლია უფრო მეტად გახსნა ბაზარი და მაქსიმალურად აღკვეთო არასაბაზრო ინსტიტუტების ჩარევის ალბათობა ბაზარზე.

ცნობილი არ არის) ზრდის აქციზის გადასახადს და ინვესტაციის ფასის ზრდას. უფრო აძნელებს ბაზრის მცირე მოთამაშეებისთვის ბაზარზე შესვლის ან საქმიანობის გაზრდის შესაძლებლობას.

5. მიუხედავად იმისა, რომ კვლევაში ასახული ანალიზის მიხედვით 2013-2014 წლები სანავაზის ბაზარზე კონკურენტული მდგომარეობის გაუმჯობესებისა და აღმავლობის ხანად არის მოხსენიებული [სანავაზის ფასი 2015-2016 წლებში მართლაც შემცირდა. თუმცა ფასის ცვლილებაზე ძირითადი გავლენა ნავთობის ფასის მკვეთრად შემცირებამ უფრო იქონია (აღნიშნულ პერიოდში 2014 წელთან შედარებით თითქმის ორჯერ შემცირდა ფასი ბარელ ნავთობზე [18]), ვიდრე ბაზარზე კონკურენტული მდგომარეობის გაუმჯობესებამ (ამ დროს კონკურენტურობის დარღვევის ფაქტებზე ჯერ ისევ სასამართლო განხილვები მიმდინარეობდა, პროცესი არ იყო დასრულებული. ასევე, სანავაზის ბაზარზე ოლიგოპოლიური შეთანხმებების კონტროლი და კონკურენტული მდგომარეობის გაუმჯობესება არც ისე იოლი საქმეა, გარკვეულ დროს და ძალისხმევას მოითხოვს. შესაბამისად, ბაზარზე კონცენტრაციის დონე და ოლიგოპოლიური გარიგებების შესაძლებლობები ისევ მაღალი იყო. ეს კვლევაშიც აღნიშნულია.)] რაიმე ხელშეშახები ცვლილებები

ბაზარზე არ მომხდარა უფრო მეტიც 2016 წლიდან სანავაზის ფასმა ზრდა დაიწყო და 2022 წლის იანვარი-ივნისის მდგომარეობით საშუალოდ რეგულარისა და პრემიუმის მარკის სანავაზი 3.39 - 3.59 ლარის ნიშნულს გადააჭარბა (პრემიუმის მარკის სანავაზი ფასი 4 ლარის ფარგლებში მერყეობს)

მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, ფაქტია, რომ სანავაზი, მიუხედავად მასზე საერთაშორისო ფასის კლებისა, არსებითად არ გაიფარებულა და ისევ მაღალ ნიშნულზე დარჩა. ზოგადი სურათის შესაქმნელად, ჩვენ დავამუშავეთ შპს „ლუკოილ ჯორჯია“-ს, შპს „სოკარ ჯორჯია პეტროლიუმ“-ს, შპს „სან პეტროლიუმ ჯორჯია“-ს (გალფი), სს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“-ს მიერ გამოქვეყნებული სანავაზის რეგულარისა და პრემიუმის ფასები წლების მიხედვით:

როგორც ცხრილიდან ჩანს 2012 წელთან შედარებით 2018 წელს ერთ ლიტრ სანავაზზე ფასი ლარში გაზრდილია. ეს იმ ფონზე როცა საერთაშორისო ფასი ბარელ ნავთობზე 1,6-ჯერ არის შემცირებული. აქ გასათვალისწინებელია ლარის გაცვლითი კურსი დოლართან მიმართებაშიც, საიდანაც დავინახავთ, 2018 წელს 2012 წელთან შედარებით ფასი დოლარში შემცირებულია, მაგრამ არა იმ მოცულობით რა მოცულობითაც გაიფარებულა ბარელი ნავთობის

Table with 13 columns: Company Name, Unit, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022. Rows include Lukoil Georgia, Sokar Georgia Petroleum, San Petroleum Georgia (Gulf), Visol Petroleum Georgia, and exchange rates.

1 ფასი გამოყვანილია წლის დასაწყისში და წლის ბოლოს არსებული ფასის საშუალო არითმეტიკულით
2 მაქსიმალური ფასი რეგულარზე 2019 წლის განმავლობაში - 2.59 ლარი
3 მაქსიმალური ფასი რეგულარზე 2020 წლის განმავლობაში - 2.55 ლარი
4 მაქსიმალური ფასი რეგულარზე 2021 წლის განმავლობაში - 3.19 ლარი
5 მაქსიმალური ფასი რეგულარზე 2022 წლის 1 იანვრიდან 13 აგვისტომდე პერიოდში - 3.83 ლარი
6 მაქსიმალური ფასი პრემიუმზე 2019 წლის განმავლობაში - 2.64 ლარი
7 მაქსიმალური ფასი პრემიუმზე 2020 წლის განმავლობაში - 2.62 ლარი
8 მაქსიმალური ფასი პრემიუმზე 2021 წლის განმავლობაში - 3.27 ლარი
9 მაქსიმალური ფასი პრემიუმზე 2022 წლის 1 იანვრიდან 13 აგვისტომდე პერიოდში - 3.99 ლარი

საერთაშორისო ფასი (ფასი შემცირებულია დაახლოებით 0.30-0.45 \$-ის ფარგლებში მერყეობს). თუმცა დოლარში გაიაფებული ფასი წლების მანძილზე მიმდინარე ლარის კურსის დევალვაციისა და ფასების ზრდის ფონზე (ლარის არასტაბილური მერყევი კურსი) არსებით გავლენას ვერ მოახდენს ბაზარზე კონკურენციის გაუმჯობესების სტიმულირებაზე.

ყურადსაღებია შემდეგი ფაქტებიც: **2012 წელს**, მაშინ როცა ბარელი ნავთობის ფასი 109.45 დოლარი იყო ჩენს მიერ საკვლევ კომპანიებში დაფიქსირებული მაქსიმალური საშუალო ფასი პრემიუმის მარკის სანვავზე 2.27 ლარს შეადგენდა; **2019 წელს**, როცა ბარელი ნავთობის ფასი 64.04 დოლარამდე იყო შემცირებული (1.7-ჯერ დაიკლო) მაქსიმალურმა საშუალო ფასმა 2.58 ლარი შეადგინა; **2020 წელს** მაშინ როცა ბარელი ნავთობი 2.6-ჯერ უფრო იაფი, 41.47 დოლარი ღირდა სანვავის მაქსიმალურმა ფასმა 2.52 ლარი შეადგინა; **2022 წელს** მაშინ როცა ბარელი ნავთობის ფასი 2012 წლის ფასს მიუახლოვდა - 105.6 დოლარი სანვავის მაქსიმალურმა საშუალო ფასმა 3.59 ლარი (გაძვირება 1 ლარს აღემატება) შეადგინა.

შეიძლება ითქვას, რომ სანვავის ბაზარზე, მომხმარებლისთვის, მაშინ უკეთესი მდგომარეობა იყო, როცა, კვლევის მიხედვით, არაჯანსაღი კონკურენტული მდგომარეობა (კარტელური გარიგება) დაფიქსირდა, ვიდრე მაშინ როცა სიტუაცია, როგორც კვლევაში და მონიტორინგის დოკუმენტებშია ასახული, გაუმჯობესდა.

აქ ჩნდება გონივრული ეჭვი/კითხვა, ზემოაღნიშნული ხომ არ მიუთითებს, რომ სიტუაცია ბაზარზე არსობრივად არ შეცვლილა/არ გაუმჯობესებულა და იგივე მდგომარეობა დარჩა რაც 2012 წლამდე იყო (მომდევნო მსჯელობისას ამ საკითხს მეტნაკლებად სინათლე მოეფინება).

5. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ კვლევაში მიანიშნება გაკეთებული, რომ ბაზარზე არაჯანსაღი კონკურენტული გარემოს შექმნა, პროცესში არასაბაზრო ინსტიტუტების ჩართვამ გამოიწვია (თუმცა ამის ფაქტობრივი მტკიცებულებები არ არსებობს) - ამ ფაქტს რომ არ ქონოდა მყარი საფუძველი კვლევაში ვერ მოხვდებოდა. ანუ საბოლოოდ რა მივიღეთ, არასაბაზრო ინსტიტუტების გამოისობით, ბაზარზე მოთამაშე ეკონომიკური აგენტების ჩართულობითა და უშუალო მონაწილეობით დაირღვა კონკურენტული გარემო და ამისთვის

ისჯებიან მხოლოდ ეკონომიკური აგენტები. ცხადია, რომ ეკონომიკური აგენტები ვერ ნავიდოდნენ არასაბაზრო ინსტიტუტების წინააღმდეგ (დაუმორჩილებლობის შემთხვევაში დაკარგავდნენ კაპიტალს) ან რატომ უნდა ყოფილიყვნენ წინააღმდეგნი თუ მეტი მოგების მიღების შანსი ეძლეოდათ. ანუ რა გამოდის? - ისჯებიან უფრო „სუსტები“, ნაკლები გავლენისა და ძალაუფლების მქონე პირები - კერძო კომპანიები, რომელიც ქმნის დოვლათს და რომელთა ხარჯზეც ფუნქციონირებს სახელმწიფო; კონკურენციის შეზღუდვის პროცესის რეალურად შემქმნელი და წარმმართველი - არასაბაზრო ინსტიტუტები კი აგრძელებენ პროცესების მართვასა და რეგულირებას.

შესაბამისად, მექანიზმი რომელიც ბაზარზე სიტუაციის გამოსასწორებლად მოიმართა ამკარად „დისკრიმინაციულია“¹ (ამ შემთხვევაში, ჯობი ტყდება მხოლოდ ბაზრის მოთამაშეებზე, თან ედგებიან კარტელურ გარიგებას იმ დროზე, როცა შესაბამისი მარეგულირებელი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა ასეთ მკაცრ რეგულაციას. კომპანიებს ვერ ეცოდინებოდათ, რომ მსგავსი ქმედება კანონსწინააღმდეგო იყო), ნებისა და ანგება ბიზნესს (თუნდაც ოლიგოპოლიურად გარიგებაში შესულს) და საერთო ჯამში იწვევს ეკონომიკური და კონკურენტული განვითარების შეფერხებას. იზღუდება სწრაფი ტემპით განვითარების შესაძლებლობა (ამაზე, გარკვეულწილად, მე-4 პუნქტში მოყვანილი ციფრებიც მეტყველებს, ჩვენი აზრით).

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ისმის კითხვა. თუ არა წარმოდგენილი (კონკურენციის ეროვნული სააგენტოს საშუალებით სიტუაციის გაუმჯობესების მექანიზმი) მექანიზმი, როგორ არის შესაძლებელი სიტუაციის გაჯანსაღება/გამოსწორება? პასუხი მარტივია: 1. არასაბაზრო ინსტიტუტების „ჩახსნა“ პროცესიდან/რეგულირებიდან/არაფორმალური კოორდინაციიდან. 2. კავშირშია 1 პუნქტთან - მონოდების წყაროების წერტილებიდან ექსკლუზივის, დომინანტი შუამავლების ხელის არ შეწყობა. 3. სექტორზე საგადასახადო წნეხის/განაკვეთების და ადმინისტრირების/რეგულაციების მაქსიმალური შემცირება. აღნიშნული გაზრდის მოგების მარჯვს, ბაზარს გახდის უფრო გახსნილს და თავისუფალს (მითუმეტეს სრულად იმპორტზეა დამოკიდებული ბაზარი) და მეტ კომპანიას მოიზიდავს ბაზარზე. 4. მაქსიმალური ძალისხმევის წარმართვა პიარისა და ბაზარზე სხვადასხვა

1 ნორმატიული ბაზა ითვალისწინებს ბევრად მკაცრ რეგულაციის და ჯარიმების/სანქციების პროცედურას კერძო კომპანიების/ეკონომიკური აგენტების მიმართ, ვიდრე არასაბაზრო ინსტიტუტების/საჯარო დაწესებულებების მიმართ.

ტრანსნაციონალური/ძლიერი კომპანიების მოზიდვის მიზნით (არა კოორდინაცია და პროცესში ჩართვა არამედ მხოლოდ დაინტერესების/გაცნობის კუთხით მუშაობა).

6. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ მიუხედავად სანვაზე მაღალი ფასისა კონკურენციის მარეგულირებელი ორგანოს 2019, 2020 და 2021 წლის კვლევების/ბაზრის მონიტორინგის დოკუმენტების [3,4,5] მიხედვით, სანვავის ბაზარზე ჯანსაღი კონკურენტული გარემოა. კვლევების დასკვნები, ძირითადად ეყრდნობა ბაზარზე ეკონომიკური აგენტების რაოდენობას (რაოდენობა გაზრდილია) ეკონომიკური აგენტების მიერ დაწესებულ ფასებს (ფასები დიფერენცირებულია სხვადასხვა ეკონომიკური აგენტების გასამართ სადგურებზე) და ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსს (ბაზარი არ არის მაღალ კონცენტრირებული).

ზემოაღნიშნულ ბაზრის მონიტორინგის დოკუმენტებში ვეღარ შეხვდებით რა მდგომარეობაა ბაზარზე/პროცესში არასაბაზრო ინსტიტუტების ჩართულობის მხრივ; არ არის ასახული: **1.** არის თუ არა ბაზრის მსხვილ მოთამაშეებს შორის კარტელური გარიგება ბაზრის იმ სეგმენტზე რომელ სეგმენტსაც ეს კომპანიები იკავებენ (ბაზრის 58%); **2.** იქნებ ბაზარზე გაჩენილი წვრილი კომპანიები მსხვილი მოთამაშეების მიერ არის შექმნილი - მათი არაოფიციალური ქუდის ქვეშ ფუნქციონირებენ (აღლო აუღეს კონკურენციის კანონს და წვრილი კომპანიებიც დაარეგისტრირეს რომლებსაც განსხვავებული ფასები აქვს), **2.1** კომპანიების ფასებს შორის სხვაობაც იქნებ იმიტომ არის (განსაკუთრებით მსხვილი კომპანიების ფასებს შორის სხვაობა), რომ შეიქმნას მითი/ვირტუალური გარემო, თითქოს ბაზარზე კონკურენციაა რეალურად კი სხვა მდგომარეობა იყოს; **2.2** არაფერია ნათქვამი ე.წ. შეღავათიან პირობებზე - კომპანიების ფასდაკლების ბარათებზე. იქნებ ფასდაკლების ბარათებით უკვე იშლება ზღვარი (მინიმუმამდე დადის ფასებს შორის განსხვავება) ძვირსა და იაფ სანვავის ფასს შორის; **3.** არაფერია ნათქვამი ერთი ეკონომიკური აგენტის მიერ საქონელზე დაწესებული ფასის ცვლილებას მყისიერად მოჰყვება თუ არა ბაზრის დანარჩენი ეკონომიკური აგენტების (განსაკუთრებით მსხვილი კომპანიები შორის) მიერ საქონელზე ფასის ცვლილება. (აღნიშნული საკითხზე 2014 წელს ჩატარებულ კვლევაში ყურადღება გამახვილებულია [1, გვ. 148], მერე არსად არ გვხვდება) **4.** არაფერია ნათქვამი ქვეყანაში შემოტანილი შესაბამისი მარკის საქონლის იმპორტის ერთეულის

ღირებულებასა და მის საცალო ქსელში გასაყიდ ფასს შორის სხვაობაზე (საავტომობილო სანვავის რეალიზაციის ფასნამატი), არის თუ არა ნორმის ფარგლებში. 2014 წლის კვლევაში ეს საკითხი კონკურენციის სააგენტომ ბაზარზე კარტელური გარიგების მინიშნებად (მაღალ ალბათობად) ჩათვალა და საკითხი უფრო ღრმად შეისწავლა. ახლახან კი ფაქტობრივად ანალოგიური განაცხადა და პრემიერ-მინისტრის დავალებით შეხვდა სანვავის ბაზარზე ეკონომიკურ აგენტებს ფასის დაწესებასთან მოლაპარაკების მიზნით (ეთქვა, რომ ფასი დაეკლოთ პროდუქციაზე იმიტომ, რომ ფასნამატი მაღალია) [12]. ეს, ჯერ ერთი ორმაგი სტანდარტია და მეორეც მსგავსი ქმედებები სცდება კონკურენციის სააგენტოს კომპეტენციას. ეს არის შესაბამისი მარეგულირებელი უწყები/სახელმწიფოს მხრიდან ბიზნესზე ზეწოლის იარაღად გამოყენება [12]; **5.** არსად არ არის აღნიშნული რა ხდება დედოფლისწყაროში დღეს/საკვლევ წლებში, მოქმედებენ თუ არა ძველი ეკონომიკური აგენტები, რომლებსაც, როგორც 2014 წლის კვლევაშია აღნიშნული, 2012 წლის მერე მიეცათ საშუალება გაეგრძელებინათ ეკონომიკური საქმიანობა [1, გვ. 134-135]; **5.** არ არის ასახული ფასებს შორის სხვაობა ხომ არ არის გამოწვეული სანვავის ჩასხმის არასათანადო სიზუსტით (ლიტრაჟის დაკლებით დაბალი ფასის სანაცვლოდ) **6.** ასევე ვერ ნახავთ ექსპორტ იმპორტის სარკისებურ შედარებას - იქნებ სანვავის ნაწილი კონტრაბანდით შემოდის და ამიტომაც ღირს უფრო იაფი **7.** ასევე არსადაა ნახსენები მარკის ადეკვატურობა იქნებ ერთი და იგივე მარკის ბენზინი ერთ გასამართ სადგურს ბევრად ხარისხიანი აქვს (გამდიდრებული დანამატებით) ვიდრე მეორეს და მაგიტომაცაა ფასებს შორის სხვაობა. ეს კი არაფერ კავშირში არ არის კარტელურ გარიგებასთან, რომელიც შეიძლება იყოს ბაზარზე - ანუ ფასებს შორის სხვაობა შეიძლება კი არის მაგრამ კარტელური გარიგების ალბათობა შეიძლება მაინც მაღალი იყოს ბაზარზე და ა.შ.

აღნიშნული მოსაზრებების საპირწონედ ოპონენტებმა შეიძლება თქვან, რომ ბაზრის მოკვლევის, მონიტორინგის ნორმატიული ბაზა არ მოიცავს მსგავსი კვლევების გაკეთების აუცილებლობას, ან 7,8 და 9 პუნქტებით განსაზღვრული მოთხოვნების რეგულირება, შემოწმება სცდება კონკურენციის მაკოორდინირებელი უწყების უფლებამოსილებას. ჩვენი აზრით, ეს ვერ გამოდგება საპირწონე არგუმენტად, რადგან თუ გვინდა სრული სურათის დანახვა, რაც შეიძლება მეტი ფაქტორი უნდა

გავითვალისწინოთ კვლევისას, მონიტორინგისას. წინააღმდეგ შემთხვევაში კვლევა არ მოგვცემს ზუსტი სურათის დანახვის საშუალებას (კვლევა, მონიტორინგი იქნება კვლევისთვის, მონიტორინგისთვის). თუ რაიმე საკითხი სცდება კონკურენციის მაკოორდინირებელი უწყების უფლებამოსილებას, ინფორმაცია უნდა იქნას გამოთხოვილი შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე დაწესებულებიდან რათა ბაზრის მონიტორინგი უფრო ეფექტიანად იქნას განხორციელებული. სახელმწიფო აპარატის ეფექტიანობის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი ძირითადი პოსტულატი სწორედ ეფექტიან კოორდინაციასა და გადაწყვეტილებების მოკლე დროში მიღებასთან არის კავშირში. დაწესებულებები უნდა იყვნენ ერთმანეთთან მჭიდრო კონტაქტსა და თანამშრომლობაში რომ თავიდან იქნეს აცილებული ფრაგმენტული და არაეფექტიანი გადაწყვეტილებების მიღება (ამიტომაც არის მცირე და მოქნილი მთავრობა საჭირო და არა ბიუროკრატიული უფლებამოსილებებით ზედმეტად დახუნძლული სახელმწიფო აპარატი).

7. დაკვირვების შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ დიდია ალბათობა იმისა რომ კონკურენციის მარეგულირებელი უწყება გახდეს სახელმწიფოს ხელში „იარაღი“¹, მისი/სახელმწიფოს არასწორი პოლიტიკის/ქმედებების „გაპრაგების“ მიზნით, ან საჭიროების შემთხვევაში ბიზნესზე ზეწოლის ბერკეტი. აღნიშნული ნიშნები, არაპირდაპირ უკვე ჩანს. მაგალითად, 2018 წელს პურის ფასის ზრდასთან დაკავშირებით პრემიერ მინისტრმა კონკურენციის მარეგულირებელ ორგანოს მიმართა, რათა სასწრაფოდ შეესწავლათ პურის ფასის ზრდის მიზეზები [21], ხომ არ იყო ფასის ზრდა დაკავშირებული კომპანიების მხრიდან კონკურენციის წესების დარღვევის გამო. როგორც კი წარმოიქმნა პოლიტიკურად მნიშვნელოვანი პრობლემა ხელისუფალმა თავის პოლიტიკას კი არ გადახედა - ხომ არ ვცდები/შეეცდი სადმე ჩემს ქმედებებში, რამაც პურზე ფასის ზრდა განაპირობა, არამედ თითი იმნამსვე კერძო სექტორისაკენ გაიშვირა (კონკურენციის მარეგულირებელი უწყება ერთგვარ „ფარად“, დაზღვევად გამოიყენა). არადა პურის ფასის ზრდას, ჩვენი აზრით, საფუძველი სწორედ სახელმწიფოს მხრიდან ხორბლის იმპორტის შეზღუდვის დაანონსებას - საავტომობილო ტრასპორტით ხორბლის იმპორტის

აკრძალვის ბრძანების გამოცემას მოჰყვა², რის შემდეგაც მოვლენები ჯაჭვური რეაქციით განვითარდა და საქართველოში ხორბლის ერთადერთი იმპორტიორად მხოლოდ რუსეთი დარჩა [22]. თუმცა ეს საკითხი სცდება ჩვენი დღევანდელი ნაშრომის კვლევის თემას და აქ უფრო ღრმად აღარ განვიხილავთ, მაგრამ აღნიშნული მიმართულებით კვლევას ვაგრძელებთ.

ასევე, კარგი მაგალითია პრემიერ-მინისტრის დავალებით კონკურენციის მარეგულირებელი უწყების ხელმძღვანელის შეხვედრა ნავთობ კომპანიებთან ფასების დაკლების/შემცირების მიმართულებით (ამ საკითხს ზემოთ უკვე შევეხეთ) [12]. აქ ყურადღებიდან არ უნდა გამოგვრჩეს შემდეგი ფაქტი - კონკურენციის მარეგულირებელი ორგანო აცხადებს, რომ ბაზარზე მოქმედ მსხვილ კომპანიებს სანჯავის ფასის შემცირების რესურსი ქონდათ [23] და პრემიერ-მინისტრის დავალებით, მაკონტროლებელ ორგანოს ხელმძღვანელი, ორგანოს რომელიც კონკურენციას არეგულირებს/აკონტროლებს ბაზარზე, ხვდება ბაზარზე მოქმედ მსხვილ მოთამაშეებს ფასის დაკლება შეგიძლიათ და დააკელითო. ეს ერთის მხრივ სცდება კონკურენციის სააგენტოს კომპეტენციას - მარეგულირებელი ორგანო გარიგებისთვის (რაოდენ კარგი მიზანიც არ უნდა ქონდეს შეხვედრას) არ უნდა ხვდებოდეს მისი რეგულირების სფეროში შემავალ კერძო მენარმეებს/კომპანიებს. თუ ჩნდება ბაზარზე თამაშის წესების დარღვევის საფუძვლიანი ეჭვი, შესაბამისი ორგანო უნდა იწყებდეს მოკვლევას და არა შეთანხმებას/გარიგებას კომპანიებთან. მეორეს მხრივ აღნიშნული ქმედება, სახელმწიფოს მეთაურის მიერ დავალება და შეხვედრა, შეიცავს (აღიქმება) ფარული მუქარის ნიშნებს (როგორი კარგი მიზანიც არ უნდა ქონდეს შეხვედრის დაგეგმვას) - „ფასი დააკელით თორემ ვინცე ბაზრის მოკვლევას და დაგსჯი/დაგაჯარიმებ“. ასევე, მსგავსი ქმედებები/მონოდებები/შეხვედრები ზრდის შესაბამისი მარეგულირებელი ორგანოს/ორგანოების „სახელმწიფო იარაღად“ გამოყენების რისკს/ალბათობას - „დღეს“ ხვდებიან თხოვნით შეამცირეთ ფასებო, „ხვალ“ ამას მკაცრი მონოდება შეიძლება დაერთოს, „ზეგ“ კი მუქარა კანონის სრული სიმკაცრით ამოქმედების/დასჯის. ამ ყველაფერს კი მოყვება ბიზნესის დაბნეულობა, კერძო კომპანიების

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

1 არა მარტო საქართველოში, მსოფლიოშიც, სადაც საქართველოს მსგავსი რეგულაციები მოქმედებს
2 2018 წლის 22 აგვისტოს გამოცემა ბრძანება #314 რომლის მიხედვითაც 2018 წლის 15 სექტემბრიდან უნდა აკრძალულიყო საავტომობილო ტრანსპორტით ხორბლის იმპორტი. შემდგომ ბრძანებაში ცვლილება ორჯერ შევიდა (14 და შემდეგ 20 სექტემბერს) და ბრძანების ამოქმედების ვადა ჯერ 2018 წლის 1 ოქტომბრამდე, ხოლო შემდეგ 2019 წლის 1 ოქტომბრამდე გადაინიშა.

მხრიდან სახელმწიფოსთან გარიგების სურვილის/ ალბათობის გაზრდა (დაცვის გარანტიების შექმნისთვის) და კონკურენტული გარემოს დაზიანება.

აქ საინტერესო და ყურადსაღებია შემდეგი გარემოება: 2022 წლის 11 ივლისს კონკურენციის კოორდინაციის ორგანოს ხელმძღვანელი სხვა მაღალჩინოსნებთან ერთად შეხვდა მსხვილ ნავთობ კომპანიებს სანვავის ფასის შემცირებაზე სასაუბროდ [12]. შეხვედრის შემდეგ კი, 17 ივლისს დაიწყო სანვავის ბაზრის მოკვლევა [24], ხოლო უკვე 14 სექტემბერს კონკურენციის მარეგულირებელი ორგანო აცხადებს, რომ სანვავზე ფასების კლება აგვისტოდან დაიწყო, სექტემბერშიც გაგრძელდება და ამ ყველაფერს უკავშირებს საერთაშორისო ბაზარზე ნავთობზე ფასების შემცირებას და ლარის კურსის გამყარებას [25]. ანუ 1. შესაბამისი ორგანო, ბაზრის კვლევის დასრულებამდე, აჩენს მოლოდინს, რომ ბაზარზე კონკურენტული მდგომარეობაა 1.1 წინააღმდეგ შემთხვევაში რატომ უნდა იყოს გარანტირებულად ვარაუდი შემცირებაზე მაშინ, როცა ბაზარზე, ფასთან მიმართებაში შეთანხმებულ ქმედების საფუძვლიანი ეჭვის გამო ერთი თვით ადრე დაწყებულია ბაზრის კვლევა. 2. მარტივად რომ ვთქვათ: ხვდები კომპანიებს ფასის შემცირებაზე და მხოლოდ ამის შემდეგ იწყებ ბაზრის კვლევას, რის შემდეგაც (შეხვედრის შემდეგივე თვეს) ბაზარზე 30-40 თეთრით იაფდება სანვავი და სექტემბერში გარანტირებულად მიუთითებ, რომ კიდევ შემცირდება ფასი; ამას კი ეგზოგენურ ფაქტორებს და ლარის კურსის გამყარებას აბრალებ. ეს გარემოება მსუბუქად რომ ვთქვათ, ცოტა დამაფიქრებელია (რომ აღარაფერი ვთქვათ უფლებამოსილების ჩარჩოების გადაცდომაზე. ფასების პროგნოზირება და ფასების შემცირებაზე კომპანიებთან შეხვედრა არ არის კონკურენციის მარეგულირებელი ორგანოს კომპეტენცია. სცდება მისი უფლებამოსილებების ფარგლებს და იწვევს ინტერესთა კონფლიქტს, მითუმეტეს იმ ფონზე, როცა ბაზარის მოკვლევა არის დაწყებული). ეს ყველაფერი, ძალიან ჰგავს ჩვენს მიერ ზემოთ აღწერილ სქემას, ბაზარზე წნეხის შესახებ (აქ კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ, რომ ჩვენ არ გვაქვს შესაბამისი რესურსი და გავლენა, რომ უფრო ღრმა კვლევა განვახორციელოთ და, რიგ შემთხვევებში, ამიტომაც შემოვიფარგლებით ტენდენციის ჩვენებით).

ობიექტურობა მოითხოვს აღვნიშნოთ, როცა შესაბამისი ორგანოს „იარაღად“ გამოყენების ალბათობის შესახებ ვსაუბრობთ, რომ კონკურენციის მონიტორინგის განმახორციელებელ დაწე-

სებულებას არაერთი კვლევა აქვს ჩატარებული, სადაც სახელმწიფო ორგანოების კონკურენციის საწინააღმდეგოდ განხორცილებულ ქმედებებზე აღნიშნავს და მიუთითებს, შესაბამის დაწესებულებებს, გამოასწორონ გადაცდომები. თუმცა აღნიშნული ფაქტი არ ნიშნავს რომ შესაბამისი ორგანოს ბაზარზე წნეხის გაზრდის იარაღად გამოყენების ალბათობა მცირეა.

8. ცალკე გვინდა გავამახვილოთ ყურადღება სანვავის ბაზრის 2022 წლის მონიტორინგზე (მონიტორინგის დოკუმენტებზე) [6]. მოკლედ, მონიტორინგის დოკუმენტებში ყურადღებაა გამახვილებული, რომ რესეთიდან შემოტანილ სანვავზე ქართულ კომპანიებს მაღალი ფასნამატი აქვთ - 20-70 თეთრის ფარგლებში და ეს ხდება სანვავის ბაზრის მოკვლევის დაწყების საფუძველი, კონკურენციის მარეგულირებელი უწყება იწყებს ბაზრის მოკვლევას [24]. ჩვენ გავეცნობით კვლევის შედეგებს და მოსაზრებებს აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით აუცილებლად გავითვალისწინებთ/მოგახსენებთ შემდგომ ნაშრომებში.

ამ ეტაპზე გვიჩნდება ერთი მოსაზრება - ეკონომისტებისთვის ცნობილია, რომ ეკონომიკის ერთ-ერთი კანონია, რომ ადამიანები რეაგირებენ სტიმულებზე. ჰოდა ვნახოთ რა სტიმულები შეიძლება უძღვოდეს წინ რუსულ ნავთობზე ფასის შეუმცირებლობას, მიუხედავად მისი გაიაფებისა. რუსულ ნავთობის ფასის შემცირება გამოიწვია რუსეთისთვის ეკონომიკური სანქციების დაწესებამ, რუსეთის უკრაინასთან ომის გამო. ბევრი ქვეყანა საერთოდ უარს ამბობს რუსული ნავთობის/სანვავის იმპორტზე. შექმნილი სიტუაციიდან გამომდინარე ბიზნესისთვის, განსაკუთრებით იმათთვის ვინც სანვავის რუსეთიდან იმპორტს ეწევა, გაუგებარი სიტუაციაა. ფაქტიურად შეუძლებელია წინასწარ განსაზღვრო/გაითვალისწინო რისი მოლოდინი (უკეთეს შემთხვევაში არავინ იცის) შეიძლება გქონდეს, რა მოხდება ბაზარზე. ან რა ბედი ეწევა რუსეთიდან სანვავის იმპორტს (ხომ არაიკრძალება საერთოდ), გაძვირდება თუ არა რუსული სანვავი და ა.შ. ამას ემატება გაუგებრობა შიდა ბაზარზე ლარის კურსთან, სახელმწიფო პოლიტიკასა და მოსახლეობის განწყობებთან მიმართებაში. ანუ, ბიზნესის დაგეგმვისა და მომავალი განვითარებისათვის ბუნდოვანი გარემოებაა. შესაბამისად, საიმპორტო ფასის შემცირების მიუხედავად ბაზარზე ფასის შეუმცირებლობა, უფრო მეტად შეიძლება გამოწვეული იყოს მაღალი რისკებით - „შექმნილ სტიმულებზე რეაგირებით“. აღნიშნულ საკითხზე არ

არის ყურადღება გამახვილებული მონიტორინგის დოკუმენტში და ცოტა ბუნდოვანია რუსული სანვავის ფასის გამო მოკვლევის დაწყების გადაწყვეტილების მიღება. მეორეს მხრივ თუ კარტელურ გარიგებაშია ბაზარზე მოქმედი მსხვილი კომპანიები, ეს ვერ მოხდებოდა ბოლო დღეებში, ან თვეებში. ეს ნიშნავს რომ კომპანიები დიდი ხანია (შესაძლებელია 2013 წლიდანაც) კარტელურ გარიგებაში არიან (შეიძლება არც შეუნწყვეტიათ თანამშრომლობა/გარიგება არასდროს) და გამომდინარე იქიდან, რომ ბაზრის მონიტორინგისას მხოლოდ ფასზე და ჰირშმანის ინდექსზე ვიყავით ორიენტირებული, ვერ დავინახეთ რეალური სურათი (ყოველი კვლევის დოკუმენტში ვწერდით რომ 2013 წლიდან ბაზარზე სიტუაცია გამოსწორდა თუმცა სანვავი არ გაიაფებულა), გამოგვჩნა/გამოგვეპარა რეალობა.

საპირწონედ არგუმენტად შეიძლება მოყვანილ იქნეს, რომ მონიტორინგის დოკუმენტი ეხება კონკრეტულ პერიოდს ჩვენს შემთხვევებში 2019, 2020, 2021, 2022 წლებს და 2014-2018 წლები, რადგან ამ პერიოდში სასამართლო დავა მიმდინარეობდა შესწავლილი არ არის. ამ შემთხვევაში 1. ბუნდოვანი ხდება მონიტორინგის დოკუმენტებში ასახული ინფორმაცია რომ 2013 წლიდან სიტუაცია გამოსწორდა. თუ მონიტორინგი არ გაგვიკეთებია რაზე დაყრდნობით ვაკეთებთ რომ სიტუაცია გამოსწორდა ბაზარზე; მხოლოდ ბაზარზე მოთამაშე სუბიექტების გამრავლებით? 2. მეორეს მხრივ ეს საპირწონედ არგუმენტი კიდევ ერთი დადასტურებაა ჩვენი ზემოთ გამოთქმული პოზიციისა - რომ მონიტორინგისთვის განხორციელებული მიდგომებით, ქმედებებით ბაზარზე რეალური სურათის, ტენდენციის დანახვა ფაქტობრივად შეუძლებელია - არ არის გათვალისწინებული („დამონიტორინგებული“) რა ხდებოდა ბაზარზე მთელი 4 წლის განმავლობაში (2014-2018 წლებში). ვამბობთ 2013-დან გაუმჯობესდა სიტუაცია და „ვხტებით“ 2019 წლის მონიტორინგზე.

ყოველივე ზემოაღნიშნული გვიჩვენს ეჭვს, რომ დღეს ბაზრის მოკვლევის გადაწყვეტილება ისევ „პოლიტიკური დაკვეთის“ შედეგი შეიძლება იყოს: „განტევეების ვაცის“ მოსაძებნად ან პოლიტიკური ქმედებების გამართლებისთვის - სანვავი კი გაძვირდა, მაგრამ კონკურენცია არ დარღვეულა ბაზარზე ან ბაზარზე ქონდა კარტელურ გარიგებას ადგილი (ისევ ანალოგიურად, სახელმწიფოს არასწორი ქმედებების ბრალი კი არ არის, არამედ

კერძო კომპანიის ან ე.წ. ეგზოგენური ფაქტორების ბრალი). ამ საკითხზე შესაბამისი ორგანოს კვლევის შედეგების გაცნობის შემდეგ უფრო მკაფიო დასკვნის გაკეთების საშუალება გაჩნდება. ასე რომ ჯობია დაველოდოთ მოკვლევის შედეგებს - ვნახოთ რამდენად იქნება ჩვენს მიერ ზემოთ დასმული საკითხები გათვალისწინებული ან არგუმენტირებულად უგულებელყოფილი კვლევაში. **თუმცა, მეორეს მხრივ**, საკითხის კვლევის პოლიტიკური ნების გაჩენა შეიძლება ძალიან კარგი აღმოჩნდეს რეალური სიტუაციის დასადგენად და გასაუმჯობესებლად - მოკლედ, დაველოდოთ კვლევის შედეგებს.

9. აქვე ყურადღება გვინდა გავამახვილოთ ბაზრის კვლევებისას/მონიტორინგისას ე.წ. ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსის გამოყენებაზე¹. ინდექსით ბაზრის კონცენტრაციის დონე იზომება და თუ კონცენტრაციის ზღვარი გარკვეულ დონეზე მაღალია ($HHI > 2250$) ბაზარი ითვლება მაღალკონცენტრირებულად და ეს ხდება ბაზრის მოკვლევის დაწყების ერთ-ერთი საფუძველი. ინდექსი ზომავს ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობას/წილებს. რაც უფრო მეტია ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობა მით უფრო დაბალკონცენტრირებულად ითვლება ბაზარი.

უნდა აღინიშნოს, რომ მსოფლიო დღეს მისულია დასკვნამდე², რომ ბაზარზე დომინანტური მდგომარეობა, მონოპოლია, ოლიგოპოლია თავისთავად არ არის ცუდი მოვლენა. რიგ შემთხვევებში ეფექტიანიც შეიძლება იყოს. მონოპოლია საფრთხე ხდება მას შემდეგ როცა მონოპოლისტი დაარღვევს სამართლიანი თამაშის წესებს ბაზარზე და შეზღუდავს კონკურენციას. აქ უკვე ჩნდება კითხვა, თუ ბაზარზე არსებული ერთი კომპანია არ არის თავისთავად საფრთხე რატომ არის ასე მნიშვნელოვანი ბაზარზე კონცენტრაციის გაზომვა და ამის მიხედვით დასკვნების კეთება. ხომ არ არის ეს ფუჭი დროის და ენერჯის ხარჯვა რომელსაც არ გავყავართ რეალურ სურათამდე/შედეგამდე.

საპირწონედ შეიძლება ითქვას, რომ კონცენტრაციის დონე უბრალოდ სიგნალია ბაზრის მონიტორინგისთვის/დაკვირვებისთვის და მეტი არაფერი, მაგრამ ეს მთელ რიგ შემთხვევებში, ბაზარზე ზენოლის მექანიზმი შეიძლება აღმოჩნდეს, ვიდრე რეალური სურათის დადგენის საშუალება. მაგალითად, ოფიციალური სახელმწიფო უწყება, როცა აცხადებს, პირობითად, ბაზარზე კონცენტრაციის მაღალი დონეა და ვინც ბაზარზე დაკვირვებას,

1 ინდექსი ზომავს ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობას/წილებს რაც უფრო მეტია ბაზარზე მოქმედი ეკონომიკური აგენტების რაოდენობა ბაზარზე მით უფრო დაბალკონცენტრირებულად ითვლება ბაზარი
2 მსოფლიოს ის ნაწილი საიდანაც ჩვენ ნორმატიულ ბაზას ფაქტობრივად ვაკოპირებთ

ეს პირდაპირი სიგნალია ბაზარზე მოქმედი კომპანიისთვის, რომ გაჭირდება „ხვალინდელი დღის“ დაგეგმვა. კონკურენციის ნორმატიული ბაზა/სპეციფიკა ისეა მოწყობილი, რომ კონკურენტული დანაშაული არ არის მკაფიო - შეიძლება ჩადიოდე დანაშაულს ისე რომ ამაზე წარმოდგენაც არ გქონდეს. შესაბამისად, კომპანიებმა არ იციან რა იქნება მონიტორინგის შედეგები, რას აუკრძალავენ, რა შეზღუდვას დაუნესებენ, ან რა სანქციებს დაადებენ „მთავრობა“/შესაბამისი მაკოორდინირებელი უწყება მონიტორინგის/კვლევის შედეგად. კომპანიას მოუწევს „პოსტ-ფაქტუმ“ უკვე მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად ქმედება/რეაქცია, რამაც შეიძლება ბიზნესის მკვეთრი დაზარალება გამოიწვიოს. შესაბამისად, გაიზრდება ბიზნესიდან გასვლის, ბაზარზე შესვლისგან თავის შეკავების, მაკონტროლებელთან გარიგების/გარანტიების შექმნის ალბათობა. ასე რომ ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსი, როგორც ასეთი, არსობრივად არაფრის მთქმელია და მასზე დაყრდნობა, მითუმეტეს მსოფლიოს (ქვეყნების) დღევანდელი განვითარების ტემპებისა და გამონვევების გათვალისწინებით არაფრის მომცემია. არაეფექტიანია ინდუსტრიულ ერაში წარმოქმნილი რეგულაციით, კოპირების პრინციპით, მოქმედებდე (იყენებდე) პოსტ-ინდუსტრიულ ერაში, სადაც განვითარებისა და ბაზრის კონიუქტურის ცვლილების სხვა ტემპებია. ეს აფერხებს ამა თუ იმ სექტორის განვითარებას.

ასევე, თავისუფალ ბაზარს ყოველთვის მიდრეკილება აქვს კონცენტრაციისკენ, ეს მისი ბუნებრივი გამოვლინებაა, რადგან ბაზარზე კონკურენტულ ბრძოლაში გამარჯვებული კომპანიები იკავებენ ბაზრის სულ უფრო და უფრო მეტ წილს და უფრო და უფრო ცოტა კომპანია რჩება ბაზარზე, ბაზრის მეტი წილებით. ბუნებრივი მოცემულობაა, მოვლენა ისიც რომ ბაზარზე ხდება კრიზისები - ე.წ. ჩავარდნები, რომლის გამომწვევი მიზეზი შეიძლება კონცენტრაციის მაღალი დონე, ოლიგოპოლია და მონოპოლიაც იყოს (თუმცა ეს მაღალკონკურენტულ ბაზარზეც შეიძლება მოხდეს). ასევე, ბუნებრივი მოცემულობაა ისიც რომ ღია ბაზარი, ჩავარდნებისას, თვითონვე მკურნალობს თავის თავს - ბაზარზე არსებული კომპანიები ახდენენ მოდიფიცირებას, კოტრდებიან, ბაზარზე სხვა კომპანიები შედიან, ჩნდება ახალი იდეები, მოდიფიცირებული პროდუქტი, ხდება ბაზრის კონიუქტურის ცვლილება წამოჭრილ პრობლემებთან მიმართებაში (პრობლემების გათვალისწინებით) და ა.შ. ანუ, საბოლოო ჯამში, ხდება კრიზისის გადალახვა/კრიზისიდან

გამოსვლა. ყოველი ხელოვნური ჩარევა ბაზარზე, უმეტეს შემთხვევაში ზრდის კრიზისიდან გამოსვლის დროს, უფრო აღრმავებს კრიზისს - რთულია ბუნებრივი პროცესის ცვლილებისთვის ზუსტად გათვალაო, „წამალი“ რა უშველის მას, მითუმეტეს იმ ფონზე, როცა საკითხს „არადინტერესებული პირები“ (პირები რომლებიც არ არიან მოგებაზე, მეტი შემოსავლის მიღებაზე, ეფექტიანობის გაზრდაზე ორიენტირებული - ვისაც არ აქვს ვაკოტრების შიში) იკვლევენ/არეგულირებენ, რომელთაც თავისი პირადი ინტერესი შეიძლება გააჩნდეთ. ესეც კიდევ ერთი არგუმენტია იმისა თუ რატომ არის ზემოაღნიშნული ინდექსით ოპერირება არაეფექტიანი.

აქ შეიძლება და დავგვსრულებინა კვლევა რადგან მოცემული ინფორმაციის ანალიზით უკვე ირკვევა რა ტიპის პრობლემებია ბაზარზე, რეგულირების ინსტიტუციურ თუ ნორმატიულ ნაწილში და როგორი რეკომენდაციებია საჭირო სისტემის გაუმჯობესებისთვის; შესაძლებელია, „**დიაგნოზის დასმა**“, **რომ კონკურენცია სანვავის ბაზარზე უფრო მითია, ვიდრე რეალობა (მიუხედავად კვლევისა, ბუნდოვანი რჩება მთელი რიგი საკითხებისა);** თუმცა ჩავთვალეთ, რომ, სურათის უკეთ დასახებად, საინტერესო იქნებოდა შეგვესწავლა სანვავის ბაზრის სახელმწიფო შესყიდვების მიმართულება - ე.წ. კონსოლიდირებული ტენდერები სანვავის ბაზარზე. გამომდინარე იქიდან რომ კონკურენციის მიზნებისთვის/კონკურენციის მაკონტროლებელი ინსტიტუტისთვის, სახელმწიფო შესყიდვები, ბაზრის ერთ-ერთი სახეა, ერთ-ერთი საკვლევი და დაკვირვების სექტორია/მიმართულებაა. საინტერესოა რა სიტუაციაა აღნიშნული მიმართულებით და რამდენად არის ბმამი/კავშირში ბაზარზე შექმნილ სიტუაციასთან.

მამ ასე,

სანვავის სახელმწიფო შესყიდვები/კონსოლიდირებული ტენდერების სანვავის ბაზარზე - როცა სანვავის ბაზარზე კონკურენტულ გარემოზე და აღნიშნული სექტორის გაუმჯობესებაზე ვსაუბრობთ, მნიშვნელოვანია არ გამოგვრჩეს ამ სექტორში სახელმწიფო შესყიდვების მიმართულებით არსებული სიტუაცია. ჩვენ ზემოთ ვახსენეთ, რომ კონკურენციის სააგენტომ 2014 წელს დაიწყო სანვავის ბაზრის კვლევა და როგორც კვლევიდან ჩანს 2013-2014 წლები ბაზარზე წნეხის მოხსნისა და კონკურენტული გარემოს გაუმჯობესების საწყისად არის წარმოჩენილი. საინტერესოა სახელმწიფო შესყიდვების ბაზარზე რა ხდებოდა ამ მიმართულებით.

კონსოლიდირებული ტენდერი სანვავზე (როგორც ბენზინზე ისე დიზელზე) ცხადდება 2012 წლიდან. მთავრობა ყოველწლიურად აცხადებს მილიონობით ლიტრ სანვავზე კონსოლიდირებულ ტენდერს. ქვემოთ მოცემულია ცხრილი სადაც ასახულია გამოცხადებული კონსოლიდირებული ტენდერის მონაცემები სანვავის კატეგორიების/მარკის მიხედვით. ამჯერად შემოვიფარგლეთ მხოლოდ ბენზინზე გამოცხადებული ტენდერებით, რომელიც მოიცავს ავტოგასამართ სადგურებიდან გასატან სანვავს (2016 წლიდან, რიგ შემთხვევებში, ტენდერი ცხადდება ავტოგასამართ სადგურიდან გასატან და ნავთობბაზიდან გასატან სანვავზე ცალ-ცალკე). ვფიქრობთ რომ საერთო სურათის წარმოსაჩენად მხოლოდ ბენზინზე გამოცხადებული ტენდერის მონაცემების ანალიზიც საკმარისია.¹

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით შეიძლება ითქვას (მათ შორის მაგალითის ბოლოს, ცხრილში #2 ასახული ინფორმაციის ანალიზის შედეგად):

1. ნაშრომის პირველ ნაწილში, ჩვენ ავსახეთ სანვავის ბაზრის კვლევა რომელიც დაიწყო სანვავის ბაზარზე კონკურენტული გარემოს შესწავლისა და გაუმჯობესებისათვის (ბაზარზე გამოვლინდა კონკურენტის დარღვევის კერძოდ „კონკურენტის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის - შეთანხმებული ქმედებები და ანტიკონკურენციული გადაწყვეტილებები, დარღვევის ფაქტი). ამასთან, ცხადდება კონსოლიდირებული ტენდერი სანვავზე სადაც თითო კატეგორიის სანვავზე გამარჯვებულია ერთი კომპანია (საუბარია ასე ათასობით, გარკვეულ შემთხვევებში მილიონობით ლიტრ სანვავზე).

ანუ შექმნილი სიტუაციის მიხედვით შეიძლება ითქვას შემდეგი: ერთის მხრივ ვლავარაკობთ სანვავის ბაზარზე სიტუაციის გამოსწორებასა და კონკურენტული გარემოს შექმნაზე, მეორეს მხრივ კი, ამ დროს, კონსოლიდირებულ ტენდერს ვაცხადებთ, რომელსაც ისევე ის მსხვილი კომპანიები იგებენ (თან ერთი კომპანია სანვავის კონკრეტული სახის მიხედვით). რომელიც, კვლევის მიხედვით კარტელურ გარიგებაში არიან ერთმანეთთან და არღვევენ კონკურენტის წესებს ბაზარზე.

აქ ზედმეტი კვლევის გარეშეც ნათელია რომ საქმე გვაქვს არაკორდინირებულ ქაოტურ და არაეფექტიან მოვლენასთან (კარგად შეეფერება ფრაზა - „ფიცი მნამს ბოლო მაკვირვებსო“), რომელიც მკვეთრად ზღუდავს კონკურენტის ბაზარზე

და აფერხებს სექტორის დინამიურად განვითარების შესაძლებლობას. ერთის მხრივ ვცდილობთ ბაზარზე კონკურენტის გაუმჯობესებას და მეორეს მხრივ ვაფერხებთ კონკურენტულ განვითარებას. ვხარჯავთ რესურს კვლევებზე, სანქციების დაწესებასა და გაუმჯობესების რეკომენდაციების შემუშავებაზე, გადაწყვეტილების აღსრულებასა და სასამართლო დავაზე (სანვავის კომპანიების ანტიკონკურენტული ქმედებისათვის დასჯის გადაწყვეტილების მიღების შემდგომ სასამართლოში დავა გაგრძელდა და პროცესი 4 წლის მანძილზე გაინელა დროში - დასრულდა 2018 წელს) და მეორეს მხრივ, მილიონობით ლიტრ სანვავს ვყიდულობთ ერთი კომპანიისგან (კარტელურ გარიგებაში მყოფ კომპანიას გარანტირებულად ვაძლევთ მოგებას და კიდევ უფრო ვუმყარებთ ბაზარზე პოზიციას). სხვა რომ არაფერი ეს გადაწყვეტილება გაკოტრების პირას აყენებს ბაზარზე არსებულ მცირე მოთამაშეებს და მკვეთრად ამცირებს ბაზარზე ახალი მოთამაშეების შემოსვლის სტიმულს.

ეს კიდევ ერთხელ მიუთითებს, თუ რამხელა მნიშვნელობა აქვს ერთიანი/ჩარჩო გეგმის არსებობას და სახელისუფლებო დაწესებულებებს შორის კოორდინირებულ საქმიანობას. ასევე, ამყარებს ჩვენს მიერ არაერთხელ გამოთქმულ რეკომენდაციას კონკურენტისა და სახელმწიფო შესყიდვების სისტემის ერთი უწყებაში არსებობის (გაერთიანების) მიზანშეწონილობის შესახებ.

2. უნდა აღინიშნოს, რომ 2013-2021 წლებში სანვავზე გამოცხადებული კონსოლიდირებული ტენდერები ცხადდებოდა ბაზარზე არსებულ ფასთან შედარებით 10-55 თეთრით იაფად (ხაზს ვუსვამთ ცხადდებოდა და არა ვაჭრობის შედეგად ფიქსირდებოდა) ტენდერს ვაცხადებთ ბაზარზე არსებული ფასის უფრო დაბალ ფასად და ზოგიერთ შემთხვევაში კიდევ უფრო დაბალ ფასს ვიღებთ გამარჯვებული კომპანიისგან.

დასაზუსტებელია:

ა) რის საფუძველზე დადგინდა სანყისი ფასი (რომელი ანალიზის, კვლევის საფუძველზე დადგინდა საბაზროზე უფრო დაბალი სანყისი ფასი). შესაბამის ორგანოს/ორგანოებს აღნიშნული საკითხის გასარკვევად არანაირი ანალიზი არ აქვთ გაკეთებული (ჩვენ მსგავსი დოკუმენტი/ინფორმაცია ვერ მოვიპოვეთ/მოვიძიეთ);

ბ) დაუშვათ, რომ სანყისი ფასი შესაბამისი კვლევისა და დასაბუთების შედეგად იქნა დადგენი-

1 იხილეთ წარმოდგენილი გრაფიკი #2 - სახელმწიფო ტენდერი სანვავის შესყიდვაზე, რომელიც დამუშავებული იქნა სანვავის კომპანიების მიერ საჯაროდ გამოქვეყნებული ინფორმაციის საფუძველზე

ლი. მაშინ საკითხი სხვა ჭრილში გადადის. კერძოდ, კონკურენციის დაცვის ორგანო რეკომენდაციით მიმართავს მთავრობას და ბაზარზე კონკურენციის გაუმჯობესებისა და მცირე კომპანიების მხარდასაჭერად სუბსიდიების განხორციელებას სთხოვს [1] (ამ ეტაპზე არ შევუდგებით ამ რეკომენდაციის ეფექტიანობის შეფასებას რადგან ის სხვა ჭრილში გადაიყვანს მსჯელობას და გასცდება საკვლევ თემას). ამას ემატება გაცხადებული პოლიტიკური ნება სანავის ბაზარზე კონკურენციის კვლევისა და არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესების/გაჯანსაღების შესახებ (ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი უშუალოდ ავალებს კონკურენციის სააგენტოს სანავის ბაზარზე არსებული მდგომარეობის შესწავლას [26, 27]). ამ დროს სახელმწიფო შესყიდვების მაკოორდინირებელმა ორგანომ აღმოაჩინა, რომ სანავის კომპანიები მზად არიან 10-55 თეთრით იაფად გაყიდონ სანავი და ეს ფაქტი მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ შესასყიდი სანავის ფარგლებში დარჩა? კვლევის საგანიც კი არ გახდა რა ინვესტორ ფასების ასეთ სხვაობას? თუ კომპანიას 10-55 თეთრით იაფად შეუძლია გაყიდოს სანავი და მაინც რჩება მოგება ეს პირდაპირ მანიშნებელია იმისა, რომ ბაზარზე მკვეთრად შეზღუდულია კონკურენცია (ან ჩართულია არასაბაზრო ინსტიტუტები) და ქმედითი ღონისძიებებია გასატარებელი (ნაცვლად ამისა კი პირიქით კონსოლიდირებული ტენდერით კიდევ უფრო ვზღუდავთ კონკურენციას ბაზარზე). აქ შეძლება დაისვას კითხვა ბაზრის რა მოცულობაზეა საუბარი (შესასყიდ სანავს ბაზრის რამდენი პროცენტი უჭირავს). მაშინ როცა მილიონობით ლიტრ სანავზე შეგიძლია ფასი 25-55 თეთრის სხვაობით ათამაშო ბაზრის მოცულობაზე საუბარი კარგავს ლეგიტიმაციას/შინაარსს. **მეორეს მხრივ**, თუ პროდუქტი გაიაფებულია იმიტომ რომ საქმე სახელმწიფო ორგანოებთან გვაქვს და კომპანიები ყაბულს არიან ზარალზეც ნავიდნენ, რადგან სანავი სახელმწიფომ უნდა იყიდოს, მაშინ ეს საკითხი უკვე ეკონომიკურ კვლევას სცდება და სხვა ჭრილში გადადის. ამ შემთხვევაში ეკონომიკურად ერთი არსებითი საკითხი იჩენს თავს: საიდან ამოიღებს კომპანია იმ ფასს სხვაობას, რომელსაც ნაგებაზე გაყავს იგი, სახელმწიფო ტენდერის შემთხვევაში. პასუხი მარტივია, კომპანია შეეცდება ფასს სხვაობა გადაფაროს სამომხმარებლო გაყიდვებიდან/სამოქალაქო პირებისგან/მოსახლეობისგან (ნაგებაზე რომ არ ნავიდეს გააძვირებს ფასს საცალო ქსელში სამოქალაქო პირებისათვის. რისი ნიშნებიც იკვეთება ტენდერში დაფიქსირებული სანყისი და

ბაზარზე არსებული ფასების შედარებით. ეს ცხრილიდანაც ჩანს).

გ) კონკურენციის მაკონტროლებელმა ორგანომ 2022 წელს ჩატარებულ სანავის ბაზრის მონიტორინგის შედეგად დაადგინა, რომ

„რუსეთის ფედერაციიდან იმპორტირებული სანავის თვითღირებულება საშუალოდ 30-70 თეთრით დაბალია ევროპის ქვეყნებიდან იმპორტირებულ სანავთან შედარებით (მარტი-ივლისი), თუმცა საცალო ბაზარზე მსხვილი კომპანიების შემთხვევაში ხელმისაწვდომია ევროპული სანავის იდენტურ ფასად“ [6, გვ.14, პუნქტი 7]

ასევე,

„რუმინეთიდან იმპორტირებული სანავი, ხშირ შემთხვევაში, ექცევა საბაჟო სანყობში და შესაბამისად დროებითი შენახვის რეჟიმში. საბაჟო სანყობიდან კონკრეტული ეკონომიკური აგენტის მიერ საკუთარ საცალო სარეალიზაციო ქსელში ძირითადად ხდება მაღალი თვითღირებულების მქონე სანავის გატანა, ხოლო დაბალი თვითღირებულების მქონე სანავის შემთხვევაში ხორციელდება საბითუმო გადაყიდვა სხვა კომპანიაზე, რომელსაც უკვე თავად გააქვს სანავი ქვეყანაში თავისუფალი მიმოქცევის რეჟიმში. მსგავსი სხვაობა 2022 წლის მარტი-ივლისის პერიოდში, 1 ლიტრი სანავის დონეზე შეადგენდა საშუალოდ 30-70 თეთრს.“

ანუ, ბაზრის მონიტორინგის შედეგად დადგინილი ფასთა სხვაობა 30-70 თეთრის ოდენობით გახდა კონკურენციის სააგენტოსთვის სიგნალი რომ შეეწყვიტა მონიტორინგი და დაენყო ბაზრის მოკვლევა (ხომ არ აქვს ადგილი ბაზარზე კარტელურ გარიგებას ან კონკურენციის წესების სხვა ტიპის დარღვევას).

ამასთან, 2014 წლის სანავის ბაზრის კვლევის დოკუმენტში დაფიქსირებულია, რომ: კონკურენციის დაცვის პირობებში ფასწარმოქმნის პირნიციის შესაბამისად განბაჟებული საავტომობილო სანავის ერთეულის ღირებულება და საცალო ფასს შორის სხვაობა, არ უნდა აღემატებოდეს ცალკეული მარკების მიხედვით 20-25 თეთრს. ამ მიდგომის აკარგვანობას აქარ შევეხებით, რადგან საკითხზე მსჯელობა სცდება საკვლევ თემას. უბრალოდ აღვნიშნავთ, რომ სწორედ ფასებს შორის სხვაობა იყო 2014 წელშიც კონკურენციის მარეგულირებელი ორგანოსათვის ერთ-ერთი სიგნალი ბაზარზე არაჯანსაღი მდგომარეობის არსებობის ალბათობის შესახებ.

ზემოაღნიშნულ კონტექსტის გათვალისწინებით თუ განვიხილავთ კონსოლიდირებული ტენდერების

ცხრილს დავინახავთ, რომ არათუ განბაჟებულ და საცალო ფასს შორის სხვაობა სცდება კონკურენტულ ზღვარს არამედ საბაზრო ფასებს შორის სხვაობა არ ჯდება კონკურენტული ზღვრის ჩარჩოებში (ცდება ზღვარს)¹. 2012-2021 წლებში, ყოველ წელს ფიქსირდება საბაზრო ფასებს შორის სხვაობის მაღალი მაჩვენებელი, 25-55 თეთრის ოდენობით. კონკურენტციის მაკონტროლებელი უწყებისთვის კი ეს საკითხი არ გამხდარა არანაირი კვლევის ნაშთების საფუძველი, უფრო მეტიც, 2022 წლამდე არსებულ ყველა ბაზრის მონიტორინგის დოკუმენტში ასახულია, რომ 2013 წლიდან საწვავის ბაზარზე კონკურენტული მდგომარეობა მკვეთრად გაუმჯობესდა.

3. სახელმწიფო შესყიდვების ერთიან ელექტრონულ სისტემაში არსებული მონაცემების (მათ შორის ცხრილში ასახული მონაცემების) ანალიზიდან იკვეთება შემდეგი ფაქტი. საწვავის სახეობების მიხედვით გამოცხადებულ ტენდერებში მონაწილეთა რაოდენობა ძირითადად 1 ერთეულით შემოიფარგლება (ეს ტენდენცია განსაკუთრებულ ხასიათს 2016 წლიდან იძენს) უფრო მეტიც, რიგ შემთხვევებში საწვავის ტიპის მიხედვით ერთიანი იგივე კომპანია მონაწილეობს და იგებს ტენდერს (უმეტეს შემთხვევაში იმ საწყის ფასში რომელიც იქნა გამოცხადებული). მაგ. ტენდერს სუპერის მარკის ბენზინზე, 2013 წლიდან მოყოლებული, ყოველ წელს იგებს შპს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“; პრემიუმის მარკის ბენზინზე ტენდერს 2015 წლიდან დღემდე, 2021 წლამდე, ყოველ წელს იგებს შპს „რომპეტროლ საქართველო“ (ისევე, როგორც წინა შემთხვევაში, აქაც მხოლოდ აღნიშნული კომპანია იღებს მონაწილეობას გამოცხადებულ ტენდერში); რეგულარის მარკის საწვავზე, 2018 წლიდან 2021 წლის ჩათვლით, ყოველ წელს იგებს შპს სოკარ პეტროლიუმ ჯორჯია (ისევე, როგორც წინა შემთხვევაში, აქაც მხოლოდ აღნიშნული კომპანია იღებს მონაწილეობას გამოცხადებულ ტენდერში);

დასაზუსტებელია, რატომ არ უჩნდება სურვილი ერთზე მეტ კომპანიას მონაწილეობა მიიღოს მილიონობით ლიტრი საწვავის შექენაზე გამოცხადებულ ტენდერში. ასევე, დასაზუსტებელია, რატომ არ არის არაფრის მთქმელი აღნიშნული საკითხი კონკურენტციის მარეგულირებელი უწყებისათვის. რატომ არ მიაწინებს ეს შესაძლო შეთანხმებულ ქმედებაზე/კარტელურ გარიგებაზე ბაზარზე.

4. ჩვენი აზრით, ცალკე უნდა გამახვილდეს ყუ-

რადლება შემდეგ ფაქტებზე: 2016 წლიდან მოყოლებული ყოველ წელს კონსოლიდირებულ ტენდერში, გარკვეული ტიპის მარკის საწვავზე ყოველ წელს მონაწილეობას იღებს მხოლოდ ერთი კომპანია, ასევე სთავაზობს ზუსტად გამოცხადებულ ფასს (არც მეტს არც ნაკლებს) და ისე იგებს ტენდერს. არც ეს საკითხი ხდება კონკურენტციის სააგენტოს ინტერესის სფეროში. ასევე, ეს საკითხი ჩვენი აზრით აჩენს საფუძვლიან ეჭვს, იმის შესახებ, რომ პროცესში ჩართულია (ზეგავლენას ახდენს) არასაბაზრო ინსტიტუტები და ესეც პირველ რიგში კონკურენტციის მარეგულირებელი ორგანოსთვის კვლევის დაწყების საფუძველი უნდა ყოფილიყო.

წარმოდგენილი ინფორმაციიდან ცხადია, რომ როგორც ზოგადად საწვავის ბაზარზე ისე საწვავის სახელმწიფო შესყიდვების ბაზარზე კონკურენტული გარემო მკვეთრად გასაუმჯობესებელია (ასევე, დასადგენია ხომ არ გვაქვს საქმე ბაზარზე არასაბაზრო ინსტიტუტების ჩარევასთან). პირველ რიგში უნდა გაუქმდეს საწვავის კონსოლიდირებული წესით შესყიდვის პრაქტიკა. აღნიშნულის შედეგად გაჩნდება შესაძლებლობა 4500-მდე შემსყიდველმა ორგანიზაციამ [29] ინდივიდუალურად მოიკვილოს ბაზარი და გააფორმოს მისთვის ხელსაყრელი პირობებით სხვადასხვა კომპანიასთან ხელშეკრულება. ეს გამოიწვევს ბაზარზე კონკურენტციის გაზრდას, გააჩენს სექტორში ახალი მოთამაშეების შესვლის სტიმულს, ხელს შეუწყობს ბაზრის დინამიურ და ეფექტიან განვითარებას და გააჩენს ბაზრის დივერსიფიცირების სტიმულს.

ჩვენი მიდგომის საწინააღმდეგო მოსაზრება - საწვავის იაფად შესყიდვასა და საბიუჯეტო სახსრების ეკონომიის შესახებ, ჩვენი აზრით, საკითხთან მიმართებაში, ვერ გამოდგება საპირწონე არგუმენტად. გამომდინარე იქიდან, რომ ამ მიდგომას არსებულ სიტუაციაში მოაქვს უფრო მეტი უარყოფითი ვიდრე საბიუჯეტო სახსრების ეკონომია. ზღუდავს კონკურენტციას რაც აფერხებს ბაზრის განვითარებას და ერთეულ პროდუქციაზე მაღალი ფასის არსებობის/დანესების ერთ-ერთ გამომწვევი მიზეზია.

დასკვნა

დასკვნის სახით შეიშლება ითქვას, რომ 1. მომხმარებლისთვის ბაზარზე სიტუაცია გაუარესებულია. იმ პერიოდში (2012 წლამდე) როცა, კონკურენტციის მარეგულირებელი ორგანო გვეუბნებოდა რომ ბაზარზე კონკურენტია დარღვეულია და საქმე გვაქ

1 ერთი და იგივე კომპანია, ერთი და იგივე მარკის საწვავს, ერთი და იგივე ავტოგასამართი სადგურებიდან სახელმწიფოს აძლევს უფრო იაფად (25-55 თეთრით იაფად) ვიდრე მოსახლეობას

კარტელურ გარიგებასთან სანვავი ბევრად (დღევანდელობასთან შედარებით, თითქმის 1 ლარით და მეტი) იაფი ღირდა ვიდრე შემდგომ (2013 წლის შედეგ) პერიოდში როცა გვეუბნებიან, რომ სიტუაცია მკვეთრად გაუმჯობესდა. 2. კონკურენციის მარეგულირებელი უწყება ბაზრის მონიტორინგისას ძირითადად შემოიფარგლება მხოლოდ ფასების კონტროლით და კონცენტრაციის დონის განსაზღვრით რაც არასაკმარისი ფაქტორია რეალური სურათის დასანახად. 3. კვლევებს, მონიტორინგს აქვს ეკლექტური/არათანმიმდევრული ხასიათი რადგან 2014 წლის კვლევებით დაფიქსირებულ დარღვევების რიგი საკითხები არ არის გათვალისწინებული, პასუხგაუცემელია შემდგომ მონიტორინგის დოკუმენტებში. 4. საანგარიშო პერიოდების კვლევებში ნაკლები ყურადღებაა გამახვილებული არასაბაზრო ინსტიტუტების ქმედებებზე/გადაწყვეტილებებზე რაზეც ჩვენს მიერ მოყვანილი სახელმწიფო შესყიდვების მაგალითიც მიუთითებს 5. ეკონომიკა არ არის ზუსტი მეცნიერება. შესაბამისად, კვლევის ჩატარებისას დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს ენ. აბსტრაქტულ აზროვნებას და „ქეის ბაი ქეის“ მიდგომას, რის ნაკლებობაც ჩანს მონიტორინგის დოკუმენტებში, როგორც უკვე აღვნიშნეთ ზემოთ, მხოლოდ რამდენიმე ფაქტორის გათვალისწინებით შემოიფარგლება ბაზრის მონიტორინგი.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ვფიქრობთ, რომ კონკურენცია სანვავის ბაზარზე უფრო მითია ვიდრე რეალობა. ჩვენ ყურადღებით დავაკვირდებით კონკურენციის მარეგულირებელი ორგანოს წამოწყებულ სანვავის ბაზრის კვლევას და ჩვენს მოსაზრებებს დამატებით მოგახსენებთ საკითხთან მიმართებაში.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, იმისათვის, რომ სანვავის ბაზარზე (არამარტო სანვავის ბაზარზე) გაუმჯობესდეს სიტუაცია საჭიროდ მიგვაჩნია შემდეგი ღონისძიებების გატარება:

1. უნდა მოხდეს საფუძვლიანი კვლევა და არასაბაზრო ინსტიტუტების „ჩახსნა“ (მათი არსებობის შემთხვევაში) პროცესიდან/რეგულირებიდან/არაფორმალური კოორდინაციიდან. ეს ყველაზე რთული განსახორციელებელია რადგან კონკურენციის მაკონტროლებელი ორგანო საქართველოს მთავრობის - პრემიერ-მინისტრის „დაქვემდებარებაშია“ (ჯერ კიდევ, პრემიერ მინისტრი ნიშნავს და ათავისუფლებს მაკონტროლებელი ორგანოს ხელმძღვანელს) და რთულია გამოიკვლიო შენი ზემდგომების საქმიანობა. მითუმეტეს, რიგ შემთხვევებში, საკითხის გამოკვლევა შესაძლებელია

გაცდეს კონკურენციის მარეგულირებელი უწყების კომპეტენციას. საკითხს ართულებს ისიც, რომ, ბოლო წლებში, მიუხედავად კონკურენციის მარეგულირებელი უწყების კომპეტენციების მკვეთრი/თვალსაჩინო გაზრდისა არასაბაზრო/სახელმწიფო ინსტიტუტების საქმიანობის კონტროლის მიმართულებით კომპეტენციები მნიშვნელოვნად არ გაზრდილა.

1.1 აქვე, რეკომენდაციად შეიძლება ჩაითვალოს - კონკურენციის სააგენტოს არასაბაზრო/სახელმწიფო ინსტიტუტების საქმიანობის კონტროლის მიმართულებით უფლებამოსილების/კომპეტენციის გაზრდა.

1.2 მონოდების წყაროების (იმპორტის) ნერტილებიდან ექსკლუზივის, დომინანტი შუამავლების ხელის არ შეწყობა. 2014 წლის შემდგომ კვლევებში ამ მიმართულებით რა ხდება არ არის ასახული

2. სექტორზე საგადასახადო წნეხის/განაკვეთების და ადმინისტრირების/რეგულაციების მაქსიმალური შემცირება. მათ შორის აქციზის შემცირება (რომელიც 2017 წლის 2 იანვრიდან გაიზარდა) [28] აღნიშნული გაზრდის მოგების მარჯას, ბაზარს გახდის უფრო გახსნილს და თავისუფალს (მითუმეტეს სრულად იმპორტზეა დამოკიდებული ბაზარი) და მეტ კომპანიას მოიზიდავს ბაზარზე.

3.. მაქსიმალური ძალისხმევით წარმართვა პიარისა და ბაზარზე სხვადასხვა ტრანსნაციონალური/ძლიერი კომპანიების მოზიდვის მიზნით (არა კოორდინაცია და პროცესში ჩართვა არამედ მხოლოდ დაინტერესების/გაცნობის კუთხით მუშაობა).

4. უნდა მოხდეს კონკურენციისა და სახელმწიფო შესყიდვების მაკოორდინირებელი უწყებების ინსტიტუციური გაერთიანება. ვფიქრობთ ჩვენს მიერ ნაშრომში წარმოჩენილმა ფაქტებმა აღნიშნულის საჭიროება ნათლად დაგვანახა

5. უნდა გაუქმდეს სანვავის კონსოლიდირებული წესით შესყიდვის პრაქტიკა. აღნიშნულის შედეგად გაჩნდება შესაძლებლობა 4500-მდე შემსყიდველმა ორგანიზაციამ [29] ინდივიდუალურად მოიკვლიოს ბაზარი და გააფორმოს მისთვის ხელსაყრელი პირობებით სხვადასხვა კომპანიასთან ხელშეკრულება. ეს გამოიწვევს ბაზარზე კონკურენციის გაზრდას, გააჩენს სექტორში ახალი მოთამაშეების შესვლის სტიმულს, ხელს შეუწყობს ბაზრის დინამიურ და ეფექტიან განვითარებას და გააჩენს ბაზრის დივერსიფიცირების სტიმულს.

ზოგადად, ჩვენი აზრით, კრიტიკულად მნიშვნელოვანია კონკურენციის მარეგულირებელი უწყების ფუნქციების მაქსიმალურად შემცირება

ბაზარზე ეკონომიკური აგენტების საქმიანობის კვლევის მიმართულებით, ხოლო ფუნქციებს მაქსიმალურად გაზრდა არასაბაზრო ინსტიტუტების საქმიანობის მონიტორინგის მიმართულებით და დამოუკიდებლობის ხარისხის გაზრდა, რათა მაქსიმალურად შემცირდეს უწყების გადაწყვეტილებებზე ზეგავლენის მოხდენის შესაძლებლობა. თუმცა ეს საკითხი სტდება ჩვენ საკვლევ თემას და სხვა პრიზმაში გადაწყავს მსჯელობა. აღსანიშნავია

ისიც, რომ კანონით უკვე განსაზღვრულია კონკურენციის მაკონტროლებელი უწყების დამოუკიდებლობის ხარისხის გაზრდის დებულებები. თუმცა ის ამ დრომდე არ ამოქმედებულა.

ჩვენ დავაკვირდებით კონკურენციის სააგენტოს მიერ დაანონსებულ სანავის ბაზრის კვლევის პროცესს და საბოლოო დოკუმენტის გამოქვეყნების შემდეგ შევეცდებით დამატებით მოგანოლოთ ჩვენი აზრი საკითხთან დაკავშირებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. სსიპ საქართველოს კონკურენციის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარის 20015 წლის 14 ივლისის #81 ბრძანება „სსიპ-კონკურენციის სააგენტოს თავმჯდომარის 2014 წლის 12 ნოემბრის #14 ბრძანების შესაბამისად დაწყებული საქმის მოკვლევის ფარგლებში საავტომობილო სანავის ბაზარზე გამოვლენილი სამართალდარღვევის თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილების დამტკიცების შესახებ.
2. <https://admin.competition.ge/uploads/12ecff74000a47a3b555d755d78a7983.pdf>
3. სსიპ. საქართველოს კონკურენციის ეროვნული სააგენტოს თავმჯდომარის 2018 წლის 17 იანვრის N04/7 ბრძანების შესაბამისად განხორციელებული საქმის მოკვლევის თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილების დამტკიცების შესახებ
4. <https://admin.competition.ge/uploads/a87be650e7d64307afda293742f7ad25.pdf>
5. სანავის ბაზრის მონიტორინგი 2019 წლის შუალედური ანგარიში
6. სანავის ბაზრის მონიტორინგი 2020 წლის შუალედური ანგარიში - <https://admin.competition.ge/uploads/a7583ae6f2224d658a4c0198809b5ab3.pdf>
7. სანავის ბაზრის მონიტორინგი 2021 წლის შუალედური ანგარიში - <https://admin.competition.ge/uploads/0e76747a96a64da19c4140ac6acc6579.pdf>
8. საავტომობილო სანავის ბაზრის მონიტორინგის ანგარიში 2022 იანვარი-ივლისი - <https://admin.competition.ge/uploads/2a4745f0ddf7414ca9a22e5aef63c70e.pdf>
9. ცისანა სენიაშვილი, ეკონომიკის ისტორია, გამომცემლობა „პირველი სტამბა“, თბილისი 2000 წ. I ტომი, 364 გვ.
10. სლავა ფეტელავა, კონკურენციის თეორია და ანტიმონოპოლიური რეგულირება საქართველოში, გამომცემლობა „ლოი“, თბილისი, 2007 წ. 276 გვ.
11. გურამ ჯოლია, განათლება და დასაქმება ციფრულ გარემოში, საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2021 წ. 370 გვ.
12. ირაკლი ჯანგაძე, ინოვაციური ეკონომიკის საფუძვლები, გამომცემლობა „უნივერსალი“, 365 გვ.
13. ლაშა მგელაძე, კონკურენციის პოლიტიკის გამოწვევები და მისი სრულყოფის გზები, გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“, თბილისი 2020 წ, 276 გვ.
14. კონკურენციის ეროვნული სააგენტოს შეხვედრა სანავის მსხვილ რეალიზატორებთან ფასების შემცირების მიზნით <https://gnca.gov.ge/media/press-releases/269>
15. გალფის https://gulf.ge/ge/fuel_prices?page=10
16. სოკარი https://www.sgp.ge/ge/price?start_date=2003-01-07&end_date=2012-01-12
17. შპს ლუკოილ ჯორჯია
18. http://www.lukoil.ge/index.php?m=328&date_from=1.1.2012&date_to=17.04.2019
19. ვისოლი <https://my.wissol.ge/public/fuelprices>
20. სანავზე აქციზის გადასახადი გაიზარდა - <https://bm.ge/ka/article/sawvavze-aqcizuri-gadasaxadi-gaizarda/8483>
21. ნავთობის ფასები - <https://www.statista.com/statistics/262858/change-in-opeac-crude-oil-prices-since-1960/>
22. ლარის გაცვლითი კურსი - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური - <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/92/monetaruli-statistika>

23. ლარის გაცვლითი კურსი <http://www.lari.ge/index.php?do=currency/chart&code=USD>
24. მიმართვა პურის ფასის გაზრდის შესწავლასთან დაკავშირებით <https://imedinews.ge/ge/ekonomika/88948/bakhtadze-puris-pasis-zrdaze-mivmartav-shesabamis-organoebis-sheistsavlon-situatsia>
25. საქართველოს დამოკიდებულება ხორბალზე 100%-მდე გაიზარდა <https://bm.ge/ka/article/saqartvelos-damokidebuleba-rusul-xorbalze-100-mde-gaizarda-/62762>
26. სანავის კომპანიებს სანავის ფასის შემცირების რესურსი ქონდათ <https://1tv.ge/news/irakli-leqvinadze-mskhvil-kompaniebs-sawvavis-fasis-shemcirebis-resursi-hqondat/>
27. საავტომობილო სანავის ბაზრის მოკვლევა <https://gnca.gov.ge/media/press-releases/271>
28. სექტემბერში სანავის ფასის შემცირებაა მოსალოდნელი <https://www.interpressnews.ge/ka/article/726170-irakli-leqvinaze-sektembershi-sakartveloshi-sacvavis-pasis-shemcirebaa-mosalodneli/>
29. პრემიერის დავალება სანავის ბაზარზე არსებული სიტუაციის მოკვლევის შესახებ 2014 წ. <https://www.palitravideo.ge/yvela-video/akhali-ambebi/53475-irakli-gharibashvili-dainteresda-ratom-ar-khdeba-satsvavis-fasebis-kontroli-saqarthveloshi.html>
30. სანავის ფასები და კონკურენციის სააგენტოს პირველადი დასკვნა <https://www.radiotavisupleba.ge/a/sacvavis-fasebi/26822044.html>
31. სანავზე აქციზის გაზრდა <https://bm.ge/ka/article/sawvavze-aqcizuri-gadasaxadi-gaizarda/8483>
32. საელმწიფო შესყიდვების ერთიანი ელექტრონული სისტემა <https://tenders.procurement.gov.ge/public/?lang=ge>

სახელმწიფო ტენდერი სანავის შესყიდვაზე (დანართი)					
წელი	2013	2014	2015	2016	2017
მონაცემები სანავის ტიპი	ბენზინი პრემიუმი	ბენზინი პრემიუმი	ბენზინი პრემიუმი	ბენზინი პრემიუმი	ბენზინი პრემიუმი
განაცხადის #	CON140000002	CON150000001	CON150000066	CON160000057	CON170000068
რაოდენობა ლიტრი	27 844 500	37 654 390	36 116 750	31 782 700	30 300 000
გამოცხადების თარიღი	13.12.2013	09.12.2014	04.12.2015	02.12.2016	05.12.2017
მონაწილეთა რაოდენობა	4	2	3	1	1
გამარჯვებული კომპანია	შპს „ლუკოილ ჯორჯია“	შპს „ლუკოილ ჯორჯია“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“
გამოცხადებული ფასი (ლარი)	1.85	1.57	1.55	1.53	2.10
გამოცხადების დღეს არსებული საბაზრო ფასი ¹	2.19	2.13	1.88	1.85	2.35
გამარჯვებულის შეთავაზებული ფასი	1.77	1.57	1.47	1.48	2.8
გამარჯვებულის ქსელში არსებული ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.15	2.06	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე
ყველაზე დაბალი ფასი გამოცხადების დღეს	2.15 ლუკოილი	2.06 ლუკოილი	1.89 სოკარი, ლუკოილი	1.79 ლუკოილი	2.29 ლუკოილი

სანავის ტიპი	ბენზინი სუპერი	ბენზინი სუპერი	ბენზინი სუპერი	ბენზინი სუპერი	ბენზინი სუპერი
განაცხადის #	CON140000003	CON150000003	CON150000067	CON160000058	CON170000069
რაოდენობა ლიტრი	767 714	478 260	361 872	350 800	300 000
გამოცხადების თარიღი	13.12.2013	09.12.2014	04.12.2015	02.12.2016	05.12.2017
მონაწილეთა რაოდენობა	3	1	1	1	1
გამარჯვებული კომპანია	სს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“	სს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“	შპს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“	შპს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“	შპს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“
გამოცხადებული ფასი (ლარი)	1.90	1.70	1.70	1.72	2.37
გამოცხადების დღეს არსებული საბაზრო ფასი ²	2.23	2.18	1.94	1.92	2.39
გამარჯვებულის შეთავაზებული ფასი	1.90	1.70	1.70	1.72	2.37
გამარჯვებულის ქსელში არსებული ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.25	2.16	1.84	1.84	2.54
ქსელში დაფიქსირებული ყველაზე დაბალი ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.2 ლუკოილი	2.14 ლუკოილი	1.99 სოკარი, ლუკოილი	1.89 სოკარი, ლუკოილი	2.39 ლუკოილი
სანავის ტიპი	ბენზინი რეგულარი	ბენზინი რეგულარი	ბენზინი ევრო რეგულარი	ბენზინი ევრო რეგულარი	ბენზინი ევრო რეგულარი
განაცხადის #	CON130000006	CON150000010	CON150000068	CON160000063	CON170000074
რაოდენობა ლიტრი	1 235 807	7 331 573	6 643 538	3 970 000	2 800 000
გამოცხადების თარიღი	19.12.2012	25.12.2014	04.12.2015	02.12.2016	06.12.2017
მონაწილეთა რაოდენობა	1	1	2	1	1
გამარჯვებული კომპანია	სს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“	სს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“
გამოცხადებული ფასი (ლარი)	1.91	1.54	1.52	1.43	2.03
გამოცხადების დღეს არსებული საბაზრო ფასი ¹	2.05	1.90	1.72	1.70	2.23
გამარჯვებულის შეთავაზებული ფასი	1.91	1.54	1.40	1.41	2.02
გამარჯვებულის ქსელში არსებული ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.07	1.88 და 1.99	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე
ქსელში დაფიქსირებული ყველაზე დაბალი ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.03 გალფი	1.79 ლუკოილი	1.71	1.59 ლუკოილი	2.19 ლუკოილი

ნელი	2018	2019	2020	2021
მონაცემები სანვაგის ტიპი	ბენზინი პრემიუმი	ბენზინი პრემიუმი	ბენზინი პრემიუმი	ბენზინი პრემიუმი
განაცხადის #	CON180000031	CON190000599	CON200000318	CON210000489
რაოდენობა ლიტრი	29 000 000	29 000 000	29 000 000	29 000 000
გამოცხადების თარიღი	12.12.2018	09.12.2019	11.12.2020	02.12.2021
მონაწილეთა რაოდენობა	1	1	1	1
გამარჯვებული კომპანია	შპს „რომპეტროლ საქართველო“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“	შპს „რომპეტროლ საქართველო“
გამოცხადებული ფასი (ლარი)	2.01	2.24	1.83	2.78
გამოცხადების დღეს არსებული საბაზრო ფასი ¹	2.52	2.79	2.36	3.25
გამარჯვებულის შეთავაზებული ფასი	2.01	2.24	1.83	2.78
გამარჯვებულის ქსელში არსებული ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე	ვერ მოვძებნეთ კომპანიის საიტზე
ყველაზე დაბალი ფასი გამოცხადების დღეს	2.50 ლუკოილი	2.65 ვისოლი	2.31 სოკარი	3.18 სოკარი
სანვაგის ტიპი	ბენზინი სუპერი	ბენზინი სუპერი	ბენზინი სუპერი	ბენზინი სუპერი
განაცხადის #	CON180000032	CON190000600	CON200000290	CON210000487
რაოდენობა ლიტრი	250 000	200 000	200 000	200 000
გამოცხადების თარიღი	12.12.2018	09.12.2019	03.12.2020	02.12.2021
მონაწილეთა რაოდენობა	1	1	1	1
გამარჯვებული კომპანია	შპს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“	შპს „ვისოლ პეტ- როლიუმ ჯორ- ჯია“	შპს „ვისოლ პეტ- როლიუმ ჯორჯია“	შპს „ვისოლ პეტროლიუმ ჯორჯია“
გამოცხადებული ფასი (ლარი)	2.31	2.57	2.19	3.12
გამოცხადების დღეს არსებული საბაზრო ფასი ²	2.62	2.86	2.44	3.34
გამარჯვებულის შეთავაზებული ფასი	2.31	2.57	2.19	3.12
გამარჯვებულის ქსელში არსებული ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.64	2.75	2.48	3.38

ქსელში დაფიქსირებული ყველაზე დაბალი ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.60 ლუკოილი	2.74 გალფი	2.39 გალფი	3.26 სოკარი
სანვავის ტიპი	ბენზინი ევრო რეგულარი	ბენზინი ევრო რეგულარი	ბენზინი ევრო რეგულარი	ბენზინი ევრო რეგულარი
განაცხადის #	CON190000163	CON190000601	CON200000294	CON210000493
რაოდენობა ლიტრი	1 500 000	1 500 000	1 200 000	1 200 000
გამოცხადების თარიღი	18.02.2019	09.12.2019	03.12.2020	02.12.2021
მონაწილეთა რაოდენობა	1	1	1	1
გამარჯვებული კომპანია	შპს "სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმი"	შპს "სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმი"	შპს "სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმი"	შპს "სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმი"
გამოცხადებული ფასი (ლარი)	1.81	2.21	1.80	2.76
გამოცხადების დღეს არსებული საბაზრო ფასი ³	2.33	2.54	2.2	3.13
გამარჯვებულის შეთავაზებული ფასი	1.81	2.21	1.80	2.76
გამარჯვებულის ქსელში არსებული ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.32	2.54	2.16	3.04
ქსელში დაფიქსირებული ყველაზე დაბალი ფასი ტენდერის გამოცხადების დღეს	2.32 გალფი, სოკარი	2.52 გალფი	2.15 გალფი	3.04 სოკარი

1 ფასი დაანგარიშებულია 4 მსხვილი სანვავის კომპანიის (შპს „ლუკოილ ჯორჯია“-ს, შპს „სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმი“-ს, შპს „სან პეტროლეუმ ჯორჯია“-ს (გალფი) და სს. ვისოლ პეტროლეუმ ჯორჯია“-ს) ქსელში გამოცხადების დღეს სანვავზე არსებული ფასის საშუალო არითმეტიკულის შესაბამისად. ინფორმაცია მოძიებულია აღნიშნული კომპანიების ოფიციალური ვებ-გვერდებიდან, 2019 წლიდან შპს ლუკოილ ჯორჯია აღარ არის სანვავის საშუალო ფასში გათვალისწინებული რადგან კომპანიის საიტზე ფასების არქივი აღარ ჩანს. https://gulf.ge/ge/fuel_prices?page=2, http://wissol.ge/_OLD/index.php?geo&cat=47&type=1#, https://sgp.ge/ge/price?start_date=2014-12-09&end_date=2014-12-10, http://lukoil.ge/index.php?m=328&date_from=09.12.2014&date_to=10.12.2019

2 ფასი დაანგარიშებულია 3 მსხვილი სანვავის კომპანიის (შპს „ლუკოილ ჯორჯია“-ს, შპს „სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმი“-ს და სს. ვისოლ პეტროლეუმ ჯორჯია“-ს 2017 წლიდან ყველგან ნაცვლდება გალფით) ქსელში გამოცხადების დღეს სანვავზე არსებული ფასის საშუალო არითმეტიკულის შესაბამისად. გალფს არ ქონდა მითითებული ამ დრეს სუპერის ფასი.

3 ფასი დაანგარიშებულია 4 მსხვილი სანვავის კომპანიის (შპს „ლუკოილ ჯორჯია“-ს, შპს „სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმი“-ს, შპს „სან პეტროლეუმ ჯორჯია“-ს (გალფი) და სს. ვისოლ პეტროლეუმ ჯორჯია“-ს) ქსელში გამოცხადების დღეს სანვავზე არსებული ფასის საშუალო არითმეტიკულის შესაბამისად. ინფორმაცია მოძიებულია აღნიშნული კომპანიების ოფიციალური ვებ-გვერდებიდან.